

Grafikai Szemle

XXI. évfolyam ▫ Hetedik szám ▫ 1911 július hó

Havi folyóirat a grafikai iparágak számára.
Szerkesztő: Wanko Vilmos. A Magyarországi
Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek
Szakkörének kiadása. Megjelenik havonként

GRAFIKAI SZEMLE

XXI. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1911 JULIUS HÓ

HETEDIK SZÁM

A könyvnyomtató-ipari tanoncok szakirányu oktatása.

Hosszu éveken keresztül szakmánk fejlesztésével és annak előbbre vitelével ugyszólván csak a Szakkör foglalkozott gyakorlatilag, önfeláldozóan, s a törekvéseknek és a megvalósított eszméknek, befejezett munkáknak hosszu listáját olvashatnók fel, bizonyitva azt, hogy e testület nemes, önzetlen és közérdekü ténykedéseit — habár hosszu, kitarító, fárasztó munka árán is — siker koronázza!

A Szakkör volt az a testület a multban is — eltekintve a kicsiny önképzőkori törekvésektől —, amely a szaktársak támogatásával szolgálta a szakmai továbbképzés ügyét és ma is ez az egyetlen nyomdászegyesület, amelyik a szakmai továbbképzést tartja egyedüli hivatásának, s mint így egyedül hivatott munkásintézmény, fokozott mértékben fogja ezt tenni a jövőben is — sőt ezt teljesen magának foglalja le és követeli.

Igy a nyomdai tanoncoktatás rendezése kérdésében is az első volt, aki fennen követelte, hogy a tanoncok szakszerű oktatásban részesüljenek oly iskolában, hol szakférfiak működnek közre, mint oktatók.

Hosszu évek során át, a lassu és fokozatos haladás elvén eljutottunk odáig, hogy a Szakkör közremunkálkodásával, támogatásával és erkölcsi erejének teljes odaadásával sikerült megalapozni a felsőbb oktatás intézményét az Iparművészeti Iskolában.

Azzal pedig, hogy megértük a felsőbb oktatás kialakulását, megértük azt is, hogy egy csapásra megoldódott a tanoncoktatás kérdése is.

Mert mindaddig, amig olyan képesített szakemberekkel nem rendelkezünk, akik egy a szakunkat magasabb szempontból néző intézmény csiszoló és művelő hatása alatt teljesen ki nem forrtak, beszélni sem lehetett a tanoncoktatás lehetőségéről, mert mesterekké kellett lennünk (tanulnunk, hogy taníthassunk), hogy a tanoncokat tudással és hozzáértéssel oktathassuk.

Ezzel a történelmi fejlődéssel jutottunk el azután a tanoncoktatás kérdésének a megoldásához ama férfiaknak a támogatásával, akik közérdekü tevékenységükért köszönet helyett igazságtalan és jogosulatlan megtámadtatásban részesültek; igaz, hogy csak egyesek részéről, mert a nyomdászok nagy összesege — most, amikor tanoncaink szakirányu oktatásának kérdése a megvalósulás stádiumába került — kell, hogy hálásan gondoljon ténykedésükre.

Amire a Nyomdászati Tanműhely két éves kurzusa lezajlott, Böhm János fővárosi szakfelügyelő ur kezeibe volt letéteményezve a tanoncoktatás jövője, aki ambíciójának és befolyásának teljével azon van, hogy *szakférfiak közremunkálkodásával* úgy fejlessze a *szakirányu oktatást*, hogy az a hosszu, de biztos fejlődés fokán át a *műhelyrendszerű szakoktatásig fejlődjön*.

Azok tehát, akik csak üres szófecsérléssel a műhelyrendszerű szakoktatást kikövetelni igyekeztek, soha jó szolgálatot az ügynek nem tehettek, mert oly intézményeket akartak máról-holnapra gyökerestől felborítani, amelyeket teljesen megszüntetni nem lehet, s amelyeknek a célnak megfelelő átreformálásához idő kell. A gyakorlat szakférfiai ezt jól tudták, s azért csatlakoztak a szakirányu rajzoktatáshoz, mint szükségeshez, hogy ennek kapcsán, a fővárosi iskolák keretében,

SZAKKÖRI HIREK.

Lapunk bekötési táblája. Választmányunk legutóbbi ülésén elhatározta, hogy tagjainknak egy művészies kivitelü bekötési táblát ad ingyen s annak megtervezését a szakbizottságra bízta, mely a bekötési tábla megoldására saját kebelében díj nélküli pályázatot irt ki. A pályázatra beadott munkák felett a napokban fog dönteni a bizottság. Ezuton is felkerjük a házi és helyi pénztáros szaktársakat, hogy az igényelt bekötési táblák számáraól szeptember hó 10-ig tájékoztatni sziveskedjenek, mert választmányi határozat értelmében csak azoknak a szaktársaknak adunk bekötési táblát, akik ez év elejétől tagjai a Szakkörnek és lapunkat bekötétni ohajlják.

A **Visegrádi kirándulás** várakozáson felül pompásan sikerült. Reggel 6 óraker már százával álltak a hajóhídon szaktársaink hozzátartozóikkal, kik közt a szépnem erősen volt képviselve. Az éppen e napon kiütött pékszájrjak miatt — kenyér nélkül nem indulhat unak közel 900 ember — félórával később indultunk, vídám katonazene hangjai mellett, ragyogó napfényes időben. Sokan e késésnek köszönhatték, hogy le nem maradtak a hajóról. Az egész uton hol a katonazene, hol meg az „Ebredés” daloskör szorakoztatta közönségünket, kik nem gyöztek betelni a táj, valamint a hajóóriás szépségének szemlélésével. Dobler Károly szaktársunk Verőce közelében négy postagalambot engedett felazállni a parancsnoki hidról, melyek nyilegyenesen repültek haza Budapestre a nyakukra kötött üzenetekkel. Egyébként a hajón kitünő hangulat volt egész uton, hazafelé is, a fiatalság vígan járta a keringőt meg a csárdást a tágas fedélzeten, az öregek meg kedélyesen pityáztak az alsóbb régiókban. Gyorsan repült az idő is, meg a hajó is és amikor ugy $\frac{3}{4}$ 11-kor Visegrádra érkezünk, megeredt az eső vagy 8 percre, csak azért, hogy a port eltüntesse. A hajóról a közönség egy része katonazenekisérket mellett a faluban lévő vendéglöbe, más része egyenesen a Mátyás-forráshoz ment ebédre, de voltak sokan, akik a hajón ebédeltek, mely különben egész nap rendelkezésünkre állt. Délután 3 óra tájban aztán

minden irányból megindult a tömeg a tánc és társasjátékok színhelyére: a Mátyás-forrásnál levő tágas vendéglőbe. Itt aztán mindenki olyan jól érezte magát, hogy alig akaródzott úgy 7 óra lájban a hajóra visszatérni. A beszállás példás rendben történt s egyáltalán az egész kiránduláson a legcsekélyebb zavaró incidens sem fordult elő. Egy pompásan eltöltött nap kedves emlékével mondtunk egymásnak este 10 órakor: nyugodalmas jóéjszákát! Fáradhatatlan vigalmi bizottságunk nemcsak az erkölcsi, de az anyagi sikerrel is meg lehet elégedve, mert, úgy halljuk, hogy még marad is pár száz korona: a szaktanfolyam céljaira.

BEKÜLDÖTTEK.

A „Közgazdaság” című szolnoki folyóirat technikai előállításának hibáira rámulató kis közleményünk lapunk múlt havi számában lett csak közölve, noha már április havában ki volt szedve, de helyszűke miatt két ízben is kiszorult, amit most nagyon fájjalunk, mert amint a „Közgazdaság” legutolsó számából láthatjuk, tanácsainkat az ottani illetékesek megszivelték és teljesítették, tehát ugyszólván, a mi hibánkból jelent meg a nevezett lap hét száma nem teljesen kifogástalan technikai kiállításban. Örömmel tapasztaljuk, hogy a múlt számunkban közölt sorainkat teljes mértékben megértették s nem riadtak vissza attól az áldozattól sem, hogy a hirdetések jó részét is átszedjék, amellett, hogy a hasábléniákra és tördelésre vonatkozó tanácsaink sem találtak süket fülekre. A lap mostani kiállítása lényegesen szebb és jobb az ezelőttinél, ami annak a bizonyítéka, hogy előállítói súlyt helyeznek annak izlésesebb kivételére.

A szegedi Dugonics-nyomdából Somogyi Pál szaktársunk egy csomó napilaphirdetést küldött be megbírálás végett. Áttekintvén a hirdetések, azonnal szembetűnik azok nagy egyszerűsége és izlése kivitele. Azt hisszük, hogy nem tévedünk, amikor állítjuk, miszerint eme hirdetések szedője alapos tanulmány tárgyává tette Pollák Aurél szaktársunknak a „Hirdetés-szedés” című cikkét, mely lapunk ez évi január, február és márciusi számaiban látott napvilágot. Es hogy jól fogta fel a cikkben hangsúlyozottakat: bizonyítja a munkája. Rendkívül örülünk, ha közvetlenül van módunkban tapasztalni, hogy olvasóink lapunkból tanultak, ha nem is sokat, de legalább annyit, hogy az átlagnál magasabbra tudnak emelkedni. Jó uton haladnak! Csak folytassák tovább!

Az Iparművészeti Iskola értesítője ez idén a szokottnál előkelőbb és művészi kiállításban látott napvilágot. — Az értesítő 20 mellékletén vannak reprodukálva az iskola szakosztályainak legjobb munkái; e mellékletek úgy színe-

kiépitsek a műhelyoktatást, amit a kormány fokozatos támogatásával a vidékre is kiterjeszthettünk, éppen úgy, amint az Dániában is megtörtént.

Tehát a kormánynak is első kötelessége, hogy a fővárossal karöltve, a két évi kísérletkezés alatt kiforrot szakirányu rajzoktatást támogassa és annak fejlesztését előmozdítsa, úgy hogy az beruházások révén minél előbb műhelyrendszerű oktatássá kialakulhasson.

Tudomásunk van arról, hogy a főváros tanácsa e minden tekintetben rendkívüli fontossággal bíró kérdést felkarolja s megvalósítani igyekszik olyannyira, hogy már a közeljövőben, egy, a tanoncoktatás célját szolgáló műhely felállítása elhatározott dolog.

Hogy ennek a fővárosi szakoktatásnak kifejlesztésén a kormány is fáradozzon, az már annál inkább is kívánatos és szükséges volna, mert szakmánk gyakorlati kiválóságai is itt vannak csoportosulva, ami biztosítéka a helyes szakoktatásnak, míg másrészt ez az oktatás, mely a Lónyai-utcai fővárosi kísérleti szakosztályból indult ki, *alapvető előkészítője a szakmai tudnivalóknak, hogy ez egyenes kapcsolódása a felsőbb iparművészeti oktatásnak, melynek ez létérdeke is, miután újabb anyagot a kiképzésre innen meritene.*

Ennek folytán a Szakkör újabb ponthoz fog eljutni intéző férfiainak (akik egyben oktatók a kísérleti tanfolyamon) munkálkodása és Böhm János szakfelügyelő ur lelkes támogatása, közreműködése és irányítása révén, akinek talán rövid időn belül gratulálhatunk a műhelyrendszerű tanoncoktatás megvalósításához.

Igy van azután az, hogy szakmánk sokszor többet köszönhet a „kivül állók” lelkes ambicióból fakadó munkálkodásának, mint amennyit egyes szakférfiak elismerni akarnak.

Az intézők eddigi egyszerűségét és buzgóságát nem fogja lelohasztani semmiféle akadékoskodás, avagy agyonhallgatás s a hasznos akcióhoz, reméljük, rövidesen csatlakozni fog a kereskedelmi kormány is, hol a nyomdászati ügyeknek Vig Albert iparoktatási főigazgató urban jóakaró intézője van, s ez záloga annak, hogy a kormány közreműködésével a Lónyai-utcai iparostanonciskolai szakirányu rajzoktatás műhelyrendszerű oktatássá növi ki magát.

Mi, nyomdászok, óhajtjuk, hogy ez a lehetőség mielőbb megvalósuljon, s ezzel a nyomdásztanonc-szakoktatás kérdése megoldassék!

* * *

Most pedig beszéljünk a szakirányu rajzoktatás mikéntjéről és az iparostanonciskolai kísérleti szakosztályok évről-évről eredményéről.

Tisztázzuk mindenekelőtt azonban azt, hogy mit értünk szakirányu rajzoktatás alatt.

Szakirányu rajzoktatás alatt értjük a szakmai tudnivalóknak rajz segítségével való tanítását és gyakorlását. Sőt oly összefüggésbe kell hozni a kettőt (szakmai és rajztudás), hogy bizonyos fejlődési fokokon át párhuzamosan haladva, a teljes tudáshoz jussanak a hallgatók úgy a rajzban, mint a szaktechnikai kérdésekben.

Szakirányu rajzoktatással pedig azért kell foglalkoznunk egyrészt, mert műhely ez ideig még nincsen (és amikor lesz, akkor is párhuzamosnak kell lennie a műhelyoktatásnak a rajzzal!), míg másrészt erre törvényes intézkedések kötelezik az iskolákat, melyeket csak akkor fognak megváltoztatni, ha *munkálkodásunkkal* dokumentáljuk ez intézkedések megváltoztatásának szükségességét, amikor is a délutáni, illetve *esti előadásokra is bevonulhatnak a szakférfiak*, a legszükségesebb szakelméleti előadások megtartása céljából.

Tehát mindenekelőtt fokozatos fejlődés... Ilyen fokozatos fejlődés itt is van a szakmai tudnivalók elsajátításában és éppen úgy a rajztudás megszerzésében is.

Egyszerre senki sem lesz mesterré. Így azután a tanoncok is az anyag ismeretén kezdik, hogy a legközvetlenebb, a mindennapi használatban levő anyagot nemcsak összeállításban és szerkesztésben, hanem annak egész gyártási fázisát is megismerje, vagyis hogy tudja: *milyen anyagokkal dolgozik és hogy azok miként készülnek.* (A betűk előállítása. Kizáró anyagok. A betűk fokai. Ligatúrák.)

Ezeknek az előadásoknak kapcsán lett azután ismertetve a betű és a betűszerkesztés módja (Dürer-alfabet), nem azért, hogy a tanonc betűt szerkesszen, hanem hogy fogalma legyen az anyagnak előkészítéséről. (Lásd lapunk jelen számának mellékletei között található „Szemelvények” című táblák 1. és 2. példáit.)

A későbbi előadások során az egyszerű sorszedés mesterségébe és apróbb szabályaiba lettek a tanoncok beavatva, melyeket a magasabb rajzkészséghez szükséges „kézügyesítő gyakorlatok” kapcsán egyenes és egymástól bizonyos arányokban levő vonalakkal adtak vissza. (A szavak közötti térválasztás. Behúzás. Kimenet. Ritkítás. Mily betűfokokból és fajokból milyen szélességű sorokat képezhetünk.)

Amikor pedig az elemi ismeretekkel, vagyis a sima *hasábszedéssel*, tisztában voltak, akkor e hasábokat tördelték, vagyis a papirhoz *arányos* szedéstesteket (oldalakat) kezdtek viszonyítani s így nemcsak azt állapították meg és gyakorolták, hogy bizonyos nagyságu papirhoz mily nagyságu oldalak szedhetők, hanem azt is, hogy mily könyvszélviszonyok (margó) hagyandók. (Miként tördeljünk arányos oldalakat?) A könyvszél (margó). Oldalelhelyezési viszonyok stb. — Lásd a 3., 4. és 5. példákat.)

Ezzel kapcsolatban a kezdőbetűk arányos elhelyezése a szöveg-oldalon, továbbá bizonyos arányos tagozódások magában a szedéstestben is gyakoroltattak. (Cím sorok viszonya a szövegcsoporthoz. — Lásd a 6., 7., 8., 9. és 10. példákat.)

Hogy pedig ezek a gyakorlatok mily művelő hatással voltak a tanulókra, az csak az összehasonlító példákban állapítható meg (11. és 12. példák). Mert tulajdonképen ezeken az arányosító gyakorlatokon kifejlődő érzéken mulik, ki milyen kaliberű szakemberré válik. Akinek ösztönszerű, sajátlagos érzéke van ehhez, azt tökéletessé tehetjük, míg a többit az átlagból némileg kiemelhetjük. A nyomdászat nem más, mint a sik felület (papírlap) dekoratív művészete (betű és disz) s minden siker titka az apróbb technikai tudnivalókon kívül abból áll, hogy ki milyen felülethez mily nagy és mily erős foltokat vagy értékeket tud arányban egymáshoz viszonyítani. (Lásd a 13., 14. és 15. példákat.)

Vagyis ki, mit, mihez és mikor, mily mértékben tudjon arányosítani. Ha ezeknek az arányoknak a kiéréséhez van *nemcsak érzéke, hanem tudása is*, úgy a nyomdász könnyen fog boldogulni.

Ugyancsak az arányosító gyakorlatok keretén belül, mint a tömör szedés magasabb válfaját, az illusztrált folyóiratok tördelését és az ábrák arányban való elhelyezését, azok foltértéke és rajzi természete szerint, gyakorolták.

Végül pedig, hogy a magasabb szakmai fejlődés fokait is művelhessük (hirdetések és akcidenziák), a betűvetés tudományába kellett bevezetni a tanulókat (lásd a 16., 17., 18. és 19. példákat), hogy oly vázlatkészségre tegyenek szert, amelynek segítségével készült vázlatok a meglevő nyomdai típusokból rövidesen előállíthatók, illetőleg kiszedhetők legyenek.

Nemcsak azért szükséges a meglevő típusoknak a betűvetés után való gyakorlása, hogy aki alakulandó munka helyességéről már előre meggyőződünk s az anyaggal való nehézkes kísérletezést kiküszöböljük, hanem azért is szükséges, hogy a tanuló *sorcsoportosítási és arányérzéke* is nagy mértékben fejlődjék (20., 21., 22. és 23. példa), s hogy fel tudja ismerni: mely típusok milyen eszközzel készültek és így azután egyes betűfajokhoz — karakterükhöz képest — milyen diszketek alkalmazhasson egyöntetűen.

Ezt a célt szolgálták az ecset és tollgyakorlatok (lásd a 24., 25. és 26. példákat). A nyomdásznak tehát nem azért kell a betűvetés, hogy kiüsse a kenyérfalatot a művész kezéből, hanem hogy a meglevő típusokból oly vázlatot tudjon készíteni, amely kiszedhető legyen. Hogy ezzel kapcsolatosan megtanulja felismerni a művészi intenciókat, az csak természetes, mert akkor nem tudna egységes szép munkát a művészek által tervezett tipografiai anyagból tervezni, készíteni.

Végeredményben mindezek csak ezt a célt szolgálják és ezt bizonyítja a 27. számú példa, amelynek elkészítésénél a tanuló a vázlat-

zés, mint nyomtatás szempontjából teljesen kifogástalan, művészi értékű munkák, melyeknek tulnyomó részét a Tanműhely kísérleti nyomdájában nyomtatták. A grafikai szakosztály munkáiból is több mellékletet látunk s ezeknek egyikét (Népművelés című folyóirat borítéktervezetei) lapunk jelen számához csatoltuk.

TECHNIKAI UJÍTÁSOK

Uj betűöntőgép. Foucher, a szakörökben ismert párisi gépgyáros, egy teljesen új szerkezetű betűöntő gépet szerkesztett, amelynek óránkénti teljesítménye 13.000 betű öntésére fokozható.

Uj tömöntőkészülékek. Liebermann & Klinge düsseldorfi cég „Artus” névjelzés alatt egy újfajta tömöntőkészüléket hozott forgalomba, mely kisebb szedések, egyes sorok, plakátbetűk vagy vigneták tömöntődei uton való sokszorosítására kiválóan alkalmas. A matricák rendkívül gyorsan készíthetők eme légszeszszel fűtött készüléken s az öntés is nagyon gyorsan megy; állítólag óránként 30—40 öntvény készíthető. Különleges zárókeretek vagy betűmagasságu ürpótlók nem szükségesek és a tömöntvények azonnal a szükséges szélességre önthetők, úgy hogy azokat csak a beöntés oldalán kell megfelelően legyalulni. Betűk és sorok nonpareille vastagságtól 18 cicerós szélességig és 66 cicerós hosszúságig önthetők, betűmagasságban. Egy ilyen készülék — amennyiben a gyakorlatban is bevált — kitűnő segédeszközben tekinthető minden nyomdaüzemben, miért is annak szerzése ajánlatos. — Egy másfajta tömöntőkészülék forgalomba hozataláról is kaptunk hírt. E készülék — „Wittmanns Miniatur-Stereotypie” — szintén csak kisebb szedések tömöntésére alkalmas, amennyiben öntőfelülete 14 : 24 cm, 22 : 33 cm. vagy 25 : 45 cm. nagyságu. Öntőkészülék és olvaszlóüstje egybe van kombinálva; újítás alig van rajta, egyedüli előnye: egyszerűsége és könnyű kezelési módja.

A SZEDŐGÉPEKRŐL.

Lényeges újítás a Typograph-szedőgépen. Egy svájci szaklap híradása szerint a Typograph szedőgép konstrukcióját akként sikerült módosítani, hogy a matrica-kosarat ezentul nem kell majd a szedőnek minden sor után hátra és előre hajlítani, mert ez egy, a gépre alkalmazandó egyszerű szerkezet révén automatikusan fog történni. Ezen szerkezet a híradás szerint már közelebb a piacra fog bocsáthatni.

A Typograph-szedőgépgyárat június hó 21-én meglátogatták a tanulmányuton levő törökök, akiknek ez alkalommal bemutatták a török és arab nyelvű és írásjegyű gépszédést. Ugyanezen gyár gép-

szedőiskolájából ismét kaptunk egy műlapot, mely Gutenberget ábrázolja s a Typograph himzsmintamatricáiból szedték.

Herkules - Viktorline - Linotype Modell 7. A Mergenthalerszedőgépgyár nem sokára piacra bocsátja a Linotype sorszedő- és öntőgép 7. számú típusát, mely nem más, mint a Viktorline-szedőgép, melyet azelőtt Herkulesnek neveztek, de miután azt a Mergenthaler-féle gyár a General Composing Company-tól megvette: „Linotype Modell 7.” megnevezés alatt fog a piacra kerülni. Ezen újabb típus tökéletesen egyezik a Viktorline szedőgéppel és 102 billentyűje van. Az amerikai szaklapok egyébként már bejelentették, hogy a Linotype újabb két (8. és 9. számú) típusa is nem sokára forgalomba lesz hozva; amint a próbaszedésekből látható, három és négy betűraktárral rendelkező szedőgépekről van szó.

És ismét egy új vaskolléga! Nehogy azonban valaki megjedjen, sietünk megjegyezni, hogy ez alkalommal még csak papíron van meg az újfajta szedőgép. Mint az „Ostfriesische Zeitung” írja, egy emdeni szaktársunk, névszerint: Michaelia A., „közel egy évi munkálkodás után” egy új szedőgépet talált fel, mely egy valóban egészséges eszme megvalósítása folytán a mai szedőgépek tökéletességét jóval felülmúlja és emellett mechanizmusa is amazokénál sokkal egyszerűbb. A feltaláló találmányának eladása céljából érintkezésbe lépett egy szabadalmi ügyvivővel. Kiváncsiak vagyunk az új — egy évi munkálkodás után feltalált — vaskollégára!

A szedőgépek száma Dániában 220, ebből a számból 130 esik Kopenhágára, ahol 12 Kastenbein, 2 Monoline, 34 Typograph, 13 Monotype, 63 nagy Linotype és 6 Linotype-Ideal van használatban. Napilapok előállítására 61 szedőgép szolgál és pedig a 12 Kastenbein-szedőgép, 2 Monoline, 13 Typograph, 34 Linotype. Érdekes, hogy 1906-ban csak 56 szedőgép működött az országban és pedig 24 Typograph, 19 Linotype, 8 Monoline és 5 más rendszerű gép; tehát azóta megnégyesződött ama szám s ha a jelek nem csalnak, a következő öt évben megtízszereződik.

KORREKTORI ROVAT.

Germánizmusok. (Ebben a rovatban sorra vétetnek mindazok a magyartalan, németes vagy idegen-szerű szóalakok, szóképzések és szólamódok, amelyek a kereskedelmi nyomtatványokban állandóan használtak s amelyek a legtöbb esetben megfelelő magyaros helyesbítéssel szabadon kijavíthatók vagy helyettesíthetők lennének.) „Jegyez.” Ez a kereskedelmi műszó a német zeichnen, signieren és notieren hivatását teljesíti a magyarban, de legtöbbször hibásan; a zeichnen ugyanis az aláírást jelenti: zeichnen wir hochachtungsvoll. A magyar ke-

készítés és megértés oly magas fokára tudott emelkedni, hogy szinte eljutott a tanonciskolák által nyújtható befejezésig.

Ez a példa — minden ellenvéleménnyel szemben — a legékesebben beszél a szakirányu rajzoktatásnak sikeressége mellett.

Az év végén, befejezésül a szintani gyakorlatok kapcsán, egyes feladatok szinben is találtak megoldást, illetve erre nézve történtek kísérletek s gyakorlatok. (A szinek és azok keletkezése. Meleg és hideg szinek. Világossági és sötétségi kontrasztok. Komplementer hatások. Hangsúlyozás. Szintörések. Szinkeverés.)

A Szemere-utcai gépmester-osztályból az eredményeket — sajnos — nem reprodukálhatjuk ábrákban, s csak szövegbeli ismertetésre terjedhet beszámolónk.

Bauer Henrik szaktársunk vezetése alatt folytak itt az előadások a gépszerkezettanból, szinkémia és szintanról,* továbbá a különféle erőgyengetési eljárásokról, a festékek, kencék stb. és a papir gyártásáról s az általános gépmesteri tudnivalókról oly zamatos kivonatban, hogy a tanoncok ambiciózus része kérte az engedélyt arra, hogy a jövőben is, mint *segédek*, látogathassák a *tanonciskolát*, hogy elsajátíthassák mindama tudnivalókat, melyeket a nyomdában nagy ritkán vagy egyáltalán el nem sajátíthatnak!

Ezenkívül még egy nagy erkölcsi eredménye van az idei évről: az, hogy a legfényesebb elégtétel azokért a támadásokért, amelyekkel egyes vezetőszerpelt játszó szaktársak a közreműködő oktatókat illették.

Gyakorlatilag és hitelesen meggyőződünk arról, hogy egyes tanoncok — akik a tanoncotatás legrajongóbb híveinek és a már meglévő tanoncotatási intézmény legvehemensebb támadóinak keze alatt „tanulnak” — utolsó tanulóéveikben alig bírják a legminimálisabb képességeket, olyannyira, hogy egy felszabadulófélben levő fiu csak a formazárásnál tartott, az erőgyengetésről azonban mit sem tudott.

Mindezek után pedig azzal a nyugodt tudattal nézünk a terhes munkával és megoldásra váró feladatokkal teli jövőbe, hogy mi feladatunkat a köz érdekében tisztességesen betöltöttük és be fogjuk tölteni, mert a fentiekből is látjuk, hogy ha ezt elhanyagolnók és hozzá nem értő, lelkiismeretlen kezekre bízók a tanoncotatás mi-kéntjének megoldását, úgy igazán nem érdemelnők meg az illetékes fórumok támogatását. S minden jövőbeli kritika elé is bátran állunk, mert akik 4—6 vasárnap alatt a tanulókkal oly eredményt tudtak elérni, mint az itt reprodukáltak, azoknak szaktechnikai és pedagógiai tudása elfogja birni a legszigorubb kritikát, feltételezve, hogy az — igazságos is lesz.

kl.

Az árjegyzékszedés.

(II.) Cikkem eme második részében olyan árjegyzékek szedéséről fogok szólni, amelyeknek oldalait nem keretezzük be.

Az ilyen árjegyzékszedésnél a klisék elhelyezése okoz nehézséget, s ezt nagyon sokszor maguk a megrendelők okozzák, amennyiben oldalanként felragasztják az ábrákat, olyan sorrendben, amilyenben azokat az árjegyzékben elhelyeztetni óhajtják. Némely esetben gyakorlatlott egyének végzik eme műveletet, akiknél az ábrák csoportosításában való izlés tapasztalható, de tulnyomórészt éppen az ellenkezőjét látjuk, amikor az árjegyzéket sajtó alá rendezők a leghetlenebb csoportosítást kombinálják. Ilyenkor igyekezzünk meggyőzni az illetőt az elhelyezés rossz voltáról, s csak akkor engedjünk kivánságának, ha álláspontjához konokul ragaszkodik.

Hogy miként helyezzük el a kliséket, azt mindig az ábrák rajzától és nagyságától tesszük függővé. Általánosan tudott dolog, hogy a nagy klisék mindig az oldal alján, míg a kisebbek fent helyezendők el; ennek magyarázata a sulypont keresése. Ha ugyanis nehéz, nagy

* Itt külön meg kell emlékeznünk Walter Ernő, a Berger és Wirth festékgyár igazgatója ügyszeretéről, aki a szinkémiai és festékgyártási előadásokhoz a poranyagu és kikészített festékeket felkérésünk alapján kész örömmel bocsátotta rendelkezésünkre, hogy önzetlenül szolgálja a szakotatás ügyét.

kliséket fent helyezünk el, az nyomja az oldalt. Különféle rajzu ábrák csoportosításánál úgy járunk el, hogy a sötétebbet tesszük az oldal aljára, a világosabb ábrát pedig fent helyezzük el. Előfordulhat azonban oly eset is, hogy egy oldalra sötét árnyalatu kisebb és nagyobb, de világos ábrák kerülnek; ilyenkor már inkább az utóbbiakat tegyük felül s az előbbieket pedig alul. A klisék egyébként, lehetőleg mindig, az oldalak külső szélén helyezendők el, ha azonban több klisé kerül egy oldalra, úgy azok váltakozva alkalmazandók, vagyis az oldal külső szélén, közepén és belső szélén, a fősúly azonban mindenestre a külső szélre essék. Figyeljünk arra is, hogy két szemközti oldalon az ábrák lehetőleg szimmetrikusan helyeztessenek el. Ha az oldalakat nem keretezzük be, úgy a klisék alkalmazásánál arra kell ügyelnünk, hogy ne a klisé fája, hanem az ábra széle legyen az oldal szélén vonalban, vagyis az ábra ne álljon beljebb, mint a szedés széle; sőt az ábrák kinyuló részei is a margóba kieresztendők. A gépmester munkájának megkönnyítése végett tanácsos az összes oldalakat 2-4 ciceróval szélesebbre kizárni, mint a tulajdonképpeni szedést.

Ha az árjegyzék ábrái közt sok az autotipia és fototipia: úgy igyekezzünk — amennyiben ez lehetséges — két-két szemközti oldalon vagy csupa autotipiákat, vagy csupa fototipiákat elhelyezni, sőt ajánlatos a sötét és világos képű kliséket is így összevalogatni és csoportosítani.

Olyan árjegyzékeknél, melyekben emberi (divatlapok), vagy állati (szörmeárjegyzék) alakokat ábrázoló képek fordulnak elő, a kliséket úgy kell állítanunk, hogy az alakok lehetőleg arccal befelé nézzenek.

A nem egyenlő nagyságu klisék alul állítandók vonalba, amivel elérjük azt, hogy az alajuk szedendő szövegcsoporthoz is egy vonalba esnek. Egymás alatt álló kliséket vagy a legszélesebb szerint középre zárjuk ki, vagy ha azok az oldal szélén vannak elhelyezve, úgy tekintet nélkül a klisék szélességére, valamennyit az oldal külső szélére, egy vonalba állítjuk.

Az ábrák elhelyezésének különben annyi a módja, hogy azokat egy cikk keretében elősorolni nem lehet, mert azok kiviteli módja a gyakorlatban mindig a lehetőség befolyása alatt áll; az itt felsoroltak azonban az igen gyakran előforduló módok, melyekkel a gyakorlatban lépten-nyomon találkozunk és szinte szabályként állíthatók fel.

Minthogy a klisés árjegyzék szedésénél nagyon fontos úgy a sorok, mint a klisék pontos kizárása, célszerű a következő eljárást követni. Feltesszük a védősort (Vorschlag) és az oldalt levő, az oldal magasságát jelző ürpótlók végén a támasztósort (Anschlag), s ezekre pedig hosszú formazáró vasürpótlót támasztunk, amely a védő- és támasztósort éri, s ez utóbbit más ürpótlókkal és tézökkal a hajó széléhez erősítjük; ezáltal úgy a kliséket, mint a sorokat erősen és pontosan kizárhatjuk, úgy, mintha az mindjárt a gépben volna bezárva. Ezzel a masztolás keletkezését akadályozzuk meg.

Az árjegyzék-oldalak szedésénél első munkánk legyen a klisék elhelyezése, s ezt úgy kell eszközölnünk, hogy minden ábra szövegének elegendő hely jusson, nehogy az egyiknek sok, a másiknak pedig kevés hely maradjon.

Mint minden modern munka, úgy az árjegyzék is egyöntetűen, vagyis egy betűfajból szedendő, beleértve természetesen a különféle címeket is. Verzális sorok szedésétől lehetőleg tekintsünk el, már csak azért is, mert rendszerint a 2. vagy 3. ivnél azok fogyta miatt bajba jutunk s csak nehezítjük munkánkat. Egyébként olvashatóság szempontjából is ajánlatos csupa kurrens-sorokat alkalmazni.

Az ábrákhoz tartozó sorokat a klisé alatt vagy mellett helyezzük el; a magyarázó szövegnek az ábrák felett való alkalmazása helytelen, tehát minden esetben elkerülendő. A sorok elhelyezésének leggyakoribb módja az, amikor azokat a klisé képének közepére állítjuk, ennél azonban arra kell ügyelni, hogy a sorok szélessége az ábrával egyezzen; ez persze mindig a szöveg mennyiségétől függ, s az esetben, ha kevés szöveggel rendelkezünk, a sorokat keskenyebbre is szedhetjük. Izléstelenség azonban a sorokat az ábránál szélesebbre

reskedők pedig német kaptára ütölt körleveleikben a cég aláírását így mutatják be: *aki jegyez; N. ur jegyezni fog; kíváló tisztelettel jegyezzünk; sőt iskolakönyvekben is vannak ilyen jegyzések.* Nem lehet kifogást tenni a jegyez használata ellen ezekben: *cégjegyző, cégjegyzés, cégjegyzék vagy részvényt jegyezni.* Ellenben a piaci tudósítók, mikor a német notierent minden vonatkozásában *jegyez*-t magyarosítják, a nyomdász helyesbítésére szorulnak, mint például: *zabot minőség szerint helyben 5'10—5'60 K-ig jegyezzünk; eredeti csomagolású tojás ládája 60 K-t jegyez; ilyen esetekben sokkal magyarosabb ez: a zab ára vagy „ára” nélkül is: a zab helyben 5'10—5'60 K; a tojás ládája 60 K.* A jegyzés nyilván arra vonatkozik, hogy a piac árait az árfolyam (kurzus) megállapítása végett feljegyzik; e célból azonban a magyar szövegben így kellene szedni: *jegyzésünk (zabban) minőség szerint helyben 5'10—5'60 K; a tojás ládját 60 K-val jegyezzük.* — „Lezár”. Ez az ige is, mint a „jegyez”, német példára alakult: *abschliessen* = lezárja a számlát, a könyvet, mert a német is lezár, holott a magyar így beszél: *bezárom* (befejezem, bevégezem) *levelelmet; valaki bezárja a sort* stb.; e szerint a kereskedelmi könyvet is *bezárják*, mikor az egyenleget meg akarják állapítani. De sőt a hírlapok is szeretik használni a *lezár, lezáról* igéket a *lecsuk, lecsukat*-tal párhuzamosan: *bezár, bezárat, becsuk, becsukat* helyett; mint például: *a rendőség lezárát, lecsukat valakit; a tolvajt lezárják, lecsukják.* Néhol meg pláne a *megcáfol* helyett *lecafólják* az ellenvéleményt. Pedig a helyes nyelvrék mellett ezeket a hibákat a nyomdász szabadon helyesbitheti. Sch. A.

A PAPIRSZAKMÁBÓL.

Vékony könyvpapír. A könyvkészítés terén az utóbbi időben a vékony papír felé irányul az érdeklődés. Az eléggé vékony, könnyű és azért álláthatatlan papír gyártásának nehézségeit ugyszólván már leküzdötték és az olvasóközönség nagyon kedveli a kényelmesen kézben tartható könyvet, amely a könyvespolcon is kevés helyet foglal el. Azonfelül, ha a fekvő helyzetben levő vékonylapu könyvet fellapozzuk, hűségesen nyitva marad a kívánt oldalon. A most megjelenő Encyclopaedia Britannicát is ilyen vékony papíron nyomták és az effajta papíron nyomtatott könyvek kiadói szerint az új formájú könyvek iránt az újabb időben, mindinkább növekedik az érdeklődés.

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár raktára és magyarországi képviselője, raktáron tart rendkívül nagyválasztékú nyomó, középanyag, famentes és amerikai illusztrációs műnyomópapírokat, ugyszintén legfinomabb szines borítékpapírokat, duplexet és kartonokat.

UJ BETŰFAJOK.

A Woellmer-féle betüöntöde két legújabb írását mutatjuk be lapunk jelen számában. E két írás világos és félkövér Admiral elnevezés alatt került forgalomba s a külföldön — az apróbb akciden-
ciák szedéséhez rendkívül szép és hálás betű lévén — meglehetősen nagy elterjedettségre tett szert. Itt említjük meg, hogy a lapunkban bemutatott új írásnemekről szóló szakbizottsági bírálatot a helyszűke miatt csak a jövő számunkban közölhetjük; egyébként azonban a jövőben gondoskodunk arról, hogy a bírálat a bemutatással egyidejűleg lásson napvilágot.

FŐVÁROSI HIREK.

Jubileum. Stibinger Henrik szak-
lársunk ez idén töltötte be nyom-
dalságának ötvenedik évét, mely
alkalommal a Franklin-nyomda sze-
mélyzete jubileumi ünnepélyt ren-
dezett. Az ünnepélyen, melyet július
1-én rendeztek, a szaklársak, és az
ünnepelt barátai nagy számban vol-
tak jelen s valósággal elárasztották
ajándékokkal. Társasvacsera után a
„Ébredés” dalkör, valamint Bozsik
Istvánné és Weninger Károlyné urnők
szórakoztatták remek énekszámai-
kal a közönséget, míg a humoros
rész Meisler Rózaika és Dániel N.
látták el nagy sikerrel.

Halálozás. Emich Gusztáv, az
Athenaeum nyomdai és irodalmi
r.-l. és a főnökegyesület elnöke, mult
hó 28-án 68 éves korában elhunyt.

A Nyugat könyvkiadó rt. az
első (1910—11.) üzletévbén 49.618
K veszteséggel dolgozott. A június
10-én tartott közgyűlésén az igaz-
gatóság javaslatot tett a 150.000 K
alaptőkének a részvények lebélyeg-
zése útján 100.000 K-ra való le-
szállítása, majd új részvények
kibocsátása által 400.000 K-ra való
felemelése iránt. Megváltoztatják
a társaság cégét is és pedig Nyugat
irodalmi és nyomdai rt.-ra, ami
azért vált szükségessé, mert a
vállalat kiadványainak házilag való
elkészítésére nyomdát létesít, illetve
— mint értesülünk — átveszi a
Jókai-nyomdát.

Új nyomdai részvénytársaság.
Budapesten a Csáky-utca 12. szám
alatt levő eddigi Thalia-nyomda
200.000 K alaptőkével részvény-
társasággá alakult át.

Üzleti könyvek gyára. Kétszáz-
ezer korona alapítékével új üzleti
könyv- és papírneműgyár alakult
Budapesten, mely a Buljovszky-
utca 40. szám alatt levő Telegdy
Armin és Társa-féle könyvgyárat
fogja átvenni.

Sár Mór budapesti papírlemez-
gyára folyó hó 9-én leégett. A tűz
a telepen rengeteg mennyiségben
felhalmozott papírhulladék között
ütött ki és ettől tüzet fogott az
egész telep s porrá égett. A cég
mindezek dacára értesítette üzlet-
feleit, hogy üzeme fennakadást nem
fog szenvedni.

szedni, ezért ezt csak a legritkább esetben, különös kényszerítő körülmények folytán tegyük. Modern kiállítású árjegyzékekben láthatjuk, hogy az ábrák alatti sorokat annak szélén helyezték el s valamennyit egy vonalban kezdve: kimenetelték. Ez a mód nagyon tetszetős, de csak akkor alkalmazható, ha a szöveg csak pár szóból áll.

Nagyon fontos körülmény a szövegelhelyezésnél, hogy az első tekintetre megállapítható legyen, melyik ábrához tartozik, s ezért a sorcsoportok egymástól elválasztása sok hézaggal történjék. Hogy ezt elérhessük, nem szabad visszariadni a klisé felesleges fájának a kifűrészelésétől sem, miért is ajánlatos, hogy egy satu, fűrés, fa- és ólomreszelő mindig kéznél legyen.

A szövegnél semmiféle diszt ne alkalmazzunk, mert az hátrányosan befolyásolná az ábrákat.

Betüöntödei ujdonságok.

Világos „Admiral“

Petit.

*Fiam, vásárolj oly kereskedőknél,
kik hirdetnek, mert ezek intelligen-
sek és jól fogsz járni! Franklin*

Ciceró.

*Kafocsa Modor Petrinja
Debreczen 576 Belovar*

Tercia.

Március Augusztus

Garmond.

*Kő- és könyvnyomdai színes
3 és fekete festékek gyára 2*

Mittel.

*Deutschland Belgien
86 Mértéktáblázat 12*

Text.

Péntek Szerda

2 ciceró.

Heribert Matild Oktávián

Duplamittel.

Dániai nyomdászegylet

3 ciceró.

Grand-Hotel Plutus

Wilhelm Woellmer betüöntöde, Berlin SW 48

Az árakat erősen kell kiemelni; ha helyünk és szövegünk engedi, úgy helyes, ha pl. két petit sor mellé tercia számokat veszünk; ha azonban minden sorhoz kell árakat alkalmazni, akkor minél kövőbb számokat használjunk. Az árak mindenkor a sor végére szedendők, s ennek elérése céljából a szavak és számok közötti helyet kipontozzuk. A kipontozásnak különféle módjait — miután azok eléggé ismertek — felesleges leírnunk.

Sok árjegyzékben táblázatok is előfordulnak s ekkor kétféleképpen járunk el. Ugyanis, ha az oldalak be vannak keretezve s a táblázat az oldal szélére esik, akkor az oldalléniákat elhagyjuk, mert az oldal kereteje ugyanis lezárást képez; amennyiben azonban az oldalak keret nélkül lesznek előállítva: a táblázatot teljesen bekeríthetjük, vagy csak a három oldalán, azaz alul hagyjuk nyitva.

A táblázatokot ne szedjük a régi sablon szerint, vagyis fent egy kövér és finom vonalból álló fejevonat, oldalt elálló füleket, a bel-
sejében pedig finom, kettősfinom és félkövér léniákat, mert ez épp oly helytelen, mint amikor a szöveget különféle betűfajokból szedjük.

A táblázatok helyes szedésére nézve az angolok szolgálhatnak jó példával, kik — különösen árjegyzékeknél — a külső nyolcadpetit kövér vonalakon kívül, az összes belső vonalakat finom vagy tompa-finom léniaikkal szedik.

Most még az árjegyzék-borítékkal óhajtok foglalkozni. A boríték-szedésnél semmiféle szabályt sem lehet felállítani, mert annak kivitele a legegyszerűbb szedéstől kezdve a legművésziesebb kivitelig nagyon különböző. Csak egy módot akarok megemlíteni, amelynek az alkalmazása egyszerű s legjobban jellemzi az illető árjegyzék mivoltát. Célszerű ugyanis, hogy már a boritékról megtudjuk, hogy mit tartalmaz annak belső része; nagyon helyes ezért, ha az árjegyzék ábráiból egy ehhez legjobban megfelelőt, vagyis azt, amelyik legjobban jellemzi a belső tartalmat, a boritékra nyomtatjuk s hozzá néhány szépen cso-

Betüöntődei ujdonságok. Félkövér „Admiral“

Garmond.

**Fiók-gyárak: New-York,
Madrid és Szentpétervár**

Mittel.

**Szeptember 4 Julius
Csütörtök Szombat**

Cicéro.

**Judica 381 Palmarum
Laetare Oculi Exaudi**

Tercia.

Petrinja Losonc

Text.

Német-magyar zsebszótár 19

2 cicéro.

Dürer Rembrandt Knaus

Duplammittel.

Besztercze Karlowitz

3 cicéro.

Koncert Mozart

Wilhelm Woellmer betüöntőde, Berlin SW 48

portositott sort, minden különösebb dísz nélkül. Ha a boríték papírja nagyon érdes, úgy hogy arra a klisé nyomtatása kétséges eredményt adna, helyesen járunk el, ha a klisé helye alá fehér alapot nyomtatunk, vagy sima lemezzel előzőleg vaknyomást eszközlünk, hogy ennek eredményeként a sima felületre tiszta nyomtatást kapjunk.

Legvégül egy néhány sorban az árjegyzéknyomtatásról is akarok megemlékezni, bár ez nem tartozik szorosabban cikkem tárgyához.

A legszebb szín a fekete, de csak akkor, ha nem takarékoskodunk s jó illusztrációs, igazán fekete s nem szürke festéket használunk. Általában célszerűnek bizonyult, hogy olyan munkáknál, amelyekben sok klisé fordul elő, a szöveget külön és az ábrákat is külön nyomtatjuk, mert más festékezést és egyenetlét igényel a szöveg, s mást a klisék nyomtatása. Ilyen esetben pedig — különösen, ha emberi alakokat ábrázoló klisékkel van dolgunk — azokat fényképbarna színben is nyomtathatjuk. Szép és általánosan használt a kék szín, de csak akkor, ha az egészen sötét (feketeskék).

Nagyon gondos és lelkiismeretes zárást kívánunk az árjegyzékformák,

VIDÉKI HIREK.

A temesvári jubileumi ünnepségekről és az ott rendezett nyomtatványkiállításról szóló beszámolót a jövő számban közöljük, most csak annyit jelezünk, hogy nagy-szabású nyomtatványkiállításunk fényesen sikerült s az ünnepségek is a teljes erkölcsi siker jegyében folytak le.

Jubileum. A múlt hó végén volt negyven éve annak, hogy König Ferenc, az Egri nyomda rt. igazgatója a nyomdász pályára lépett. Az évforduló alkalmából a jubiléum főnöktársai és a vezetése alatt álló nyomda személyzete is üdvözölték s az utóbbiak egy csinos kivitelű emléklappal rótták le tiszteletüket a velük szemben humánusan viselkedő főnökük iránt.

Aradról értesítik lapunkat, hogy a román nemzeti párt nyomdái részvénytársaságot alapít, melynek igazgatója dr. Suciu János lesz.

Kaposvárról írják, hogy ott Somogyi Napló nyomda és kiadó rt. cég alatt a Kaposvárott megjelenő Somogyi Napló kiadására s annak technikai előállítására nyomdávaltal alakult 30.000 K alaptőkével.

Makón is új nyomda alakult. Az új nyomdát dr. Kiss Pál ügyvéd és Lepschitz nyomdász alapították s ezzel kapcsolatosan egy új napilap megindítását is tervezték.

Pécsi hírek. Lapunk múlt havi számában megemlékeztünk a Pécsi Hírlap nyomdájának felszámolásáról, melyet nyomon követelt a folyó év januárjában alapított Függetlenség Részvénynyomda rt. üzemének bezúntatása. A nyomdában készült Pécsi Közlöny Madarász Béla nyomdájába és kiadásába került vissza, ki előbb is kiadója és nyomtatója volt e lapnak. Dömel Anzelm, ki hosszabb ideig felelős szerkesztője az utóbbi időben kiadója volt a lapnak, teljesen megvált a laptól; a felelős szerkesztői tisztet most dr. Egry Béla ügyvéd, országgyűlési képviselő látja el. — A volt Hírlapnyomda azon részét, mely Taizs József tulajdonát képezte, Tóth Antal szaktársunk vette meg s azt saját neve alatt tovább folytatja. A klerikális érdekek istapolására alakult Pécsi Kath. Lapkiadó és Nyomda rt. legújabbán könyvkereskedéssel is bővítette üzletkörét, e célból megvásárolta a közel egy évtized óta fennálló Lechner Kornél-féle üzletet. A társulat nyomdájának, mely egyébként az 1832-ben alapított lyeumi nyomdából alakult, két darab Linotype-szedőgéppel is fel van szerelve a Dunántul című napilap előállítására.

KÜLFÖLDI HIREK.

Nemzetközi könyvpiari és grafikai kiállítás Leipzigban. A német könyvpiari egyesület (Deutscher Buchgewerbeverein) választmányának egyik legutóbb tartott ülésén egy-

hangulag elhaláozta, hogy az 1914. évben Leipzigban nemzetközi könyvpiari és grafikai kiállítást rendez. Az alkalmat erre a leipzig kir. könyvpiari és grafikai művészetek akadémiájának 150 éves fennállásának jubileuma adja meg.

Grafikai kiállítás Madridban. A madridi szépművészeti társaság 1912 tavaszán nemzetközi kiállítást rendez a grafikai művészet és a vele kapcsolatos ipar tárgyaiból. A kiállítás líz csoportban magában foglalja a grafikai művészet és a rokoniparok minden ágát és retrospektív képet is nyújt. A kiállításon való részvétel iránti bejelentéseket a végrehajtó bizottsághoz (Circulo de Bellas Artes Alcala Nr. 9. in Madrid) kell küldeni.

A lyoni szaktársak szerződést kötöttek az ottani nyomdatulajdonosokkal, melyben a bizonyospénz minimumát 6'48 koronában, a számlási alapot pedig 65 fillérben állapították meg. A szerződés öt évre szól.

Nemzetközi kiadói kongresszus Budapest. A könyvkiadók nemzetközi szervezete legutóbb 1910-ben Amsterdamban kongresszust tartott, melyen a magyar kiadók kiküldöttjei a legközelebbi kongresszust Budapestre hívták meg. A magyar kiadók már megtartották első értekezletüket ebben a dologban. Az értekezlet előkészítő bizottsággá alakult és a kongresszus idejét 1913-ra tűzte ki.

Nyomdatulajdonosok kongresszusa. Az európai nyomdatulajdonos-szövetségek kiküldöttjei e hó elején kongresszust tartottak Turinban. Hogy vajon a hazai nyomdatulajdonosokat kik képviselték a tanácskozásokon vagy hogy egyáltalán képviseltették-e magukat, azt nem tudjuk.

A paraguayi sajtószabadság. Assuncien-ből jelentik, hogy az „El Nacional” című hirlap bezűntelte a megjelenését azon egyszerű oknál fogva, mivel a hirlap nyomdáját a rendőrség szétrombolta s a szedőket és gépmestereket a szerkesztőkkel egyetemben hűvösre tette.

Az utcai falragasz-reklám nagyarányú fejlődésére következtethetünk egy berlini híradás alapján. Ötszáznegyvenezzer márká évi bért fizet a Nauck & Hartmann nyomdai cég Berlin város falragasz-kifüggesztési monopóliumáért. A bérösszeg nagysága után ítélve, hatalmas összegeket fordíthatnak Berlinben a falragasz utján történő reklámozásra, ami mindenesetre jótékony hatással van a falragaszok technikai kiállításának minőségére is.

VEGYES HIREK.

Van-e szükségünk világkiállításra? Lapunk márciusi számában már említést tettünk arról, hogy a Kereskedelmi Csarnok közgyűlésén 1917. évben Budapestten rendezendő nagy világkiállítás eszméjét vetették fel. Ugyanakkor megjegyeztük azt

hogy a sok maszatot elkerülhessük. Beemelés előtt tanácsos alaposan ellenőrizni a sorok és klisék kizárását. Az egyenetléshez való időt nem szabad sajnálni, mert szép nyomtatást csak így tudunk elérni.

Az árjegyzéknymtatásról egyébként valamely gépmester szak-társunk mondhatná el véleményét.

Bizonyos, hogy soraimban nem meritettem ki az árjegyzékszedés összes lehetőségeit, sőt ezeknek csak egy csekély részét sem. Jónak találnám tehát, ha e tárgyról többen is elmondának tapasztalataikat, mert erről igen sokat lehet tárgyalni. Nem szabad visszariadni az irástól azoknak sem, kik gondolataikat, illetve tapasztalataikat — gyakorlat hiján — nem tudnák annak rendje és módja szerint papírra vetni. — A fő az, hogy az elmondottakból tanulhassunk; tanulni pedig mindenkítől lehet, sőt szabad.

Burgheim Károly.

A sokszorosító eljárások fejlődése.

(I.) A nyomdászati technika művelőinek mai törekvéseit az jellemzi, hogy a különböző nyomtatási eljárások minden fejlettsége mellett még egyre újabb és újabb módokon töprengenek, hogy azokkal az egyes módszerek produktivitását fokozhassák.

A grafikai sokszorosítás céljából tudvalevőleg három nyomtatási mód áll ma rendelkezésünkre és pedig a magasnyomtatás, a siknyomtatás és a mélynyomtatás, aszerint, amint a lenyomtatandó rész, a nyomtató forma, az előtűntetendő rajzot emelkedetten, sík felületről vagy pedig mélyítve adja vissza. Betű vagy kép visszaadására legelterjedtebb módszer ma a magasnyomtatás, melynek fejlődése oly neveken át vezet, mint *Gutenberg* és *Schöffer*, a mozgatható és fémből öntött betűk feltalálói; *König Frigyes*, az első könyvnyomató gyorsajtó megépítője; *Mergenthaler Ottmar*, aki az első használható szedőgépet megszerkesztette és *Meisenbach György*, aki a fényképezetet állította a nyomtatási lemezek mechanikai uton való előállításának a szolgálatába.

Tudjuk, hogy a könyvnyomtatás első idejében az írás és rajz visszaadásánál kizárólag a fametszésre voltak utalva. Az is közismeretes, hogy itt ugy járnak el, hogy a mintát egyenes, sima falapokra viszik át s aztán minden oly részt, mely a rajzot nem kell hogy tartalmazza, tehát nem is kell hogy nyomtassa, kimetszenek belőle. Ha egy így előkészített lemezen végig hengergetünk egy festékes hengert, akkor a ki nem metszett rész, tehát a rajz, felveszi a festéket s egy papírlapra átvizsi, amelyet a formára borítanak vagy rányomnak.

De Gutenberg találmánya következtében az írás és a kép sokszorosításának továbbfejlődése szétágazott. Az előbbinek előállítására mind több gondot fordítottak, s a betűelőállítás legmagasabb fokát a modern betűöntőgépben, később a szedőgépben érte el. Vannak most betűöntőgépek, amelyek percenként száznál több tökéletes pontosságú betűt dolgoznak ki és a szedő- és öntőgépek, melyek ugy szilárd sorok, mint egyes betűk öntése tekintetében ezt az eredményt nemcsak elérik, de még túl is szárnyalják.

A nyomtatási klisék kézi előállítása, fába vagy ércbe vágás utján mindig fáradtságos és lassu eljárás marad. De jelentékeny mértékben könnyíthető és siettethető a nyomtatólemezek előállítása a fényképezet segélyülhívása mellett. Ezáltal a rajzot közvetlenül visszük át a fémlemeze, s a nem nyomtatandó helyeket savval kimaratójuk. Ez a vonalas rajzoknál könnyen keresztülvihető; oly fényképeknél azonban, melyek összefüggő árnyékolt felületekből állanak, még némi előkészületre van szükség, hogy a maró folyadéknek a támadást lehetővé tegyük. A felületeknek vonalakra vagy pontokra bontását kell előbb megejtenünk, amelyeknek különböző kiterjedése és sűrűsége fogja visszaadni a kép árnyékolását. Ez a szétbontás finom vonalhálózatok utján történik egy üveglemez segélyével, amelyet a fényképfelvételnél a kép és a lemez közé csusztatunk. Ez a többé-kevésbé finom s a nyomtatásnál láthatóvá való hálózat jellemzi a kép fotomechanikai előállítását (autotipia).

A kliséknek fába és ércbe való vésésére nézve Dürer és kortársai szolgálnak legjobb példakul. Ami a színes fametszetet illeti, az Japánban oly virágzásra emelkedett, hogy nagy befolyást gyakorolt modern művészeti irányzatunkra is s a művészi fametszetet újra jogaihoz juttatta. A színes autotipia különösen a háromszinnyomatás által ért el nagy elterjedést és tökélyt. Utóbbinál, mint tudjuk, a tárgyak természetes színei fényképészeti uton a három alapszínre bontatnak és mindenik alapszínről egy lemezt készítünk, mely minden szint a maga helyes arányában tartalmaz. Ha már most e három lemezt helyesen nyomtatjuk egymás fölébe, akkor csodálatosan természetű színekben kapjuk meg a reprodukciót.

A magasnyomatást, tehát a betűnyomatást is ezelőtt kézi sajtón eszközölték, amely célból a nyomtatandó formát festékekkel bevonták, papírral borították s aztán a sajtó lapjai között nyomásnak vetették alá. Eppen száz évvel ezelőtt találta fel *König Frigyes* az első gyors-sajtót, mely mindezeket a működéseket mechanikai uton végezte. A forma, amelyről nyomtatnak, a nyomtatóhenger alatt ide-oda mozog, miáltal a festék az e célra szolgáló festékező hengerek által felrakatik s létrejön a nyomtatás a nyomtatóhengerre simuló papírlapon.

A modern gyors-sajtó-szerkezetek legtekélyesebbje a kétfordulós gépben áll előtűnk. Ennél a gépnél a folyvást körülfutó nyomtató henger az, amely a nyomtatandó papírt felveszi s amely a forma ide-oda surlódása közben két fordulatot végez. Az első fordulat alatt a formára nyomódik le s ezzel a nyomtatást eszközözi; míg a másik alatt felemelkedik s visszaengedi menni a formát, miközben egyuttal a kinyomtatott papírt a gépből kiveti.

E gép működésénél egyetlen kézimunka a kinyomtatandó papír berakása. De nagyobb példányszámu nyomtatásoknál ezt a munkát is mechanikailag végeztetik. Egy pneumatikus készülék a gép berakó asztalán felhalmozott papírrakásról a legfelső ívet légszivás utján felemeli és s a nyomtató henger illesztékeihez viszi.

A gyors-sajtóból fejlődött ki idővel a *körforgógép*, amelynél a forma többé nem lapos, hanem hajlítottnak fekszik egy hengeren s amelynél a papír egy tekercsről végtelen szalagban kerül a hengerek közé s úgy nyomódik ki. Ilyen gépeket tömegnyomtatványok, hírlapok előállítására, továbbá többszínű nyomtatásra is állítottak össze. Utóbbi célra szerkesztett gépeknél minden színre külön hengerek és külön festékező szerkezetek vannak. Némely ily rotációs gép egy szerre négy tekercsről szaladó papírra képes nyomtatni s 12.000 harminckétoldalas újságpéldányt állít elő óránként, összehajtogatva. Minden hengerpár között minden ívnek először előoldala, azután hátsó oldala nyomtatódik ki, végre pedig az első és második ív a gép másik fele által kinyomott harmadik és negyedik ívvel a hajtógató szerkezetben egyesítetik, felvágatik és kivettetik.

A körforgógépen való nyomtatáshoz szükséges lemezeket *tömöntés* utján állítják elő. Ezt az eljárást előbb úgy végezték, hogy a kész szedésformára nedves papírlapot fektettek s azt kefével a mélyedésekbe beleverték és e papírlapot még több lappal megerősítve, megszáritották és a körforgógép formahengereinek megfelelőleg meghajlították s ez adta az öntőmintát, az ugynevezett matricát, a betűércel való leöntéshez. A tömöntvények eme egyszerű kézi eljárás utján való előállítására azonban nem elégítette ki a hírlapnyomtatás és a körforgógép fokozott igényeit s most már ezt is gépi eljárással helyettesítették.

Ilyen, a tömöntés összes műveleteit automatikusan végző gép már több van. Egyike a legjobbaknak a „Citoplate“-öntógép, melynek működése a következő: A kész matricát — melyet most már a sokkal célszerűbb préselőgép segítségével is lehet előállítani — elhelyezik az öntőkészülékben, mely önmagától bezáródik; a folyékony ércet egy emeltyű beönti az öntőformába s az öntvény hűtőkészülék segítségével azonnal megmerevedik. Ezután felnyilik e készülék s a matricát az öntvényvel együtt egy emeltyű hengeralku dobra teszi át, ahonnan egy másik emeltyű a matricát visszaviszi és elhelyezi az öntőkészülékbe és megkezdődik a második lemez öntése, a dob pedig egy

is, hogy a vilákiállítás eszméje heves ellenzésre talált, miért is annak elejtése várható. E tekintetben nem is csalódtunk. Az országos magyar kiállítási központ köriraltot intézett az érdekelt szaktestületekhez, melyben a vilákiállítás eszméjére vonatkozólag véleményüket kérte ki. Május hó végéig 27 szaktestület foglalkozott a kérdéssel s egy kivételével valamennyi az eszme megvalósítása ellen foglalt állást; álláspontjukat ugyszólván egyértelmű indokolással támogatják: „a vilákiállítás nem az az eszköz, mely gyenge iparunk termékeit az idegen produktumokkal szemben megvédi és azok számára piacot teremtsen, sőt ellenkezőleg, a minden ok és cél nélkül előidézett verseny által csak megakadályozzuk a magyar ipar fejlődését.“ A budapesti Grafikai és Rokoniparosok főnökegyesületének véleménye is igen érdekes s mert bennünk közlebbbről érdekel, ime leközljük: „... bár a vilákiállítás a grafikai ipar minden ágát rendkívüli módon fellendítene, választmányunk a fennforgó körülményeket mérlegelve, még sem foglaltathatott állást a tervezett kiállítás mellett, egyrészt mert gazdasági viszonyaink általában nem olyanok, hogy egy vilákiállítás rendezésével járó óriási anyagi megterhelést elviselhetnének, másrészt, mert semmiféle iparágunk sem áll ezidő szerint a fejlettség oly fokán, hogy a külfölddel a versenyt eredményesen felvehetné, miért is alig várható, hogy a tervezett kiállítás hazai iparunk érdekeit akár morális, akár anyagi szempontból előmozdíthatná.“ Szóval, a mi főnökeink, igen helyesen és okosan, a közérdek szempontjából szívesen lemondanak a vilákiállítás rendezése folytán beálló nagy nyomtatványszükséglet előállításának hasznáról. Nem így azonban a mézárások, akik a „vilákiállítás tartását üdvösnék és helyesnek“ tartják. A szaktekintélyek és szakkörök egyáltalán irtóznak a nemzetközi vilákiállítások rendezésétől s ezek helyett inkább az egyes iparágak szakkiállításainak rendezését javasolják. Valóban ilyenekre nagyobb szüksége van a magyar iparnak s e tekintetben nem tartjuk érdektelennek, hogy újból emlékeztessük a szaktársakat a Szakkör két év előtt hozott ama határozatára, hogy Budapestten egy grafikai szakkiállítás rendezését tartja szükségesnek. A kiállítás létrehozásával foglalkoztunk is annak idején, de mert annak anyagi oldala nem volt biztosítva, illetve mert az a kör erejét felülmutta és a költségek és támogatás más uton való előteremtése nem volt biztosítható: a terv csak terv maradt. Reméljük azonban, hogy nemsokára életre kel.

Fraktur vagy antikva? Németországban mind erősebben kezd terjedni az a mozgalom, mely a „nemzeti“ fraktur-írás kiküszöbölését célozza. Magától értetődik, hogy eme törekvésnek fanatikus ellenzői

is vannak és ama kérdés körül, hogy vajjon a fraktur kiküszöböltessek-e vagy sem, parázs vita fejlődött ki, melyben élénk részt vesznek pedagógusok, történettudósok, művészek és nyomdászok is, s mindegyikük hivatalosnak szempontjából boncolgatja a kérdést. Azt nem is kell külön hangsúlyoznunk, hogy a vélemények nagyon eltérők. Ujabbban már az orvosok is beleszóltak a vitába, amennyiben egy külföldi lap 32 kiváló szemorvos véleményét kérte ki arra nézve, hogy szemhygieniai szempontból melyik írást tartják alkalmasabbnak. Az eddig beérkezett 17 véleménynyilvánítás közül 15 az antikva mellett szól, 2 orvos pedig a fraktur mellett kardoskodik. — A freiburgi Axenfeld tanár nyilatkozatában a fraktur-írás kiküszöbölését iskolahygieniai szempontokból feltétlenül szükségesnek tartja, mert tanulónak a kétféle írás tanulásával való túlterhelését mellőzni kell; egyébként pedig kiemeli, hogy a fraktur kézirás elsajátítása nagyon fárasztó és a nyomtatott frakturbetűk között nagyon sok a nehezen megkülönböztethető betű. A müncheni Schloesser tanár véleménye szerint a fraktur-írással szemben az antikva fölényben van, mert betűi egyszerűek és tiszták, s ezáltal azoknak olvasása nem fárasztja ki a szemet annyira, mint a fraktur. Heine, a kieli egyetemi szemklinika igazgatója, valóságos áldásnak tekintené a fraktur kiküszöbölését, mert tapasztalatai szerint a rövidlátók ezen szembajukat, a legtöbb esetben, már az iskolai évek alatt szerették, miért is kívánatos a német betűjű kézírás oktatásának eltörlése, s ezzel a fraktur betűkkel való nyomtatás idővel önmagától megszűnne. E véleményekkel szemben elhangzottak azonban olyanok is, hogy jó kézírás mellett mindkét írásnem egyenlő mértékben alkalmas a használatra, még szemhygieniai szempontból is. A frankfurti városi szemklinika igazgatója és Schoen, leipzig-i orvostanár azonban a frakturnak adnak előnyt. — Csodálatos, hogy ez utóbbiaknak nincsen tudomásuk azokról a kísérleti eredményekről, melyek az antikva-írás olvashatóbb voltáról tettenek bizonyosságot.

HIVATALOS RÉSZ.

Választmányi ülés 1911 június hó 20-án. Jelen vannak: Elnök, II. alelnök, titkár, másodtitkár, pénztáros, I. gazda és 16 választmányi tag. Igazolva távol: I. alelnök, II. gazda, Werth László, ifj. Aigner Antal. Elnök megnyitja az ülést s a múlt ülés jegyzőkönyvét felolvastatja, melyet a választmány hitelesít. A mai ülés jegyzőkönyvét Hock Károly és Schornstein Jakob fogják hitelesíteni. Elnök bejelenti, hogy a körben megtartott hatósági vizsgálat alkalmával minden rendben találtatott. A fővárosi tanács a szaktanfolyamok céljaira átengedett

körfordulatot tesz, miközben a lemez két külső széle simára gyalulódik. Ezután a lemez, ugyancsak emeltyű segítségével, egy második dobra vitetik, ahol rendes nyomásmagasságra lesz lereszelve és a felső és alsó végén legyalulva. A „Citoplate“-nak három öntökészüleke van és percenként hat teljesen kész lemezt képes előállítani.

Sajnos azonban, a leirt módon nem lehet finom autotipiákat a körforgógépen való nyomtatásra előkészíteni, ezért a Faber-féle nyomda és a König és Bauer gépgyár egyesült fáradozása folytán sikerült hajlított autotipiákat a körforgógép egy külön hengerén megerősíteni és azokat az írással egy menetben kinyomtatni.

A magasnyomtatási eljáráshoz elterjedtség dolgában legközelebb áll a lapos vagy siknyomtatás, vagyis *könyomtatás* a maga különböző válfajaiával.

A könyomtatás lényegére nézve a réz- és fametszés között foglal helyett; mert míg az elsőnél homoru, a másikkal domboru rajzu dolgot nyomtatunk, a könyomtatásnál a rajz se nem homoru, sem nem domboru, hanem a kölap síkján fekszik.

Ez aránylag újabb eredetű. Csak száz évvel ezelőtt találta fel *Senefelder*, aki a bajorországi Solnhofenban található palalemezeket használta a nyomtatáshoz formáknak. Ujabbban azonban már fémlamezeket is használnak. A könyomtatási eljárás a következő: az egyenesre csiszolt lemezekre a rajzot az erre a célra szolgáló festékekkel visszük át, úgy hogy a nyomtatandó és nem nyomtatandó felületek egy síkban fekszenek. Most a lemezt a rányomtatott, ráhengerelt vagy más uton rávitt rajzzal együtt savas gummiarabicum oldattal kissé bevetik, amelyet az átnyomáshoz használt zsiros festék eltaszít magától, a festéktelen felület ellenben megfog. Ha azután a lemezt nedvesen tartjuk a egy festékes hengert végighuzunk rajta, akkor csak az átnyomtatott — tehát a tulajdonképpen nyomtatandó — részek veszik fel a festéket s adják vissza a ráfektetett papíron. Az eljárás rendkívül gyors és egyszerű elbánást enged meg. Rajzok előállítása vagy kézzel történik vagy fényképezés után, avagy pedig átnyomtatás útján, amidőn t. i. egy előzőleg alkalmas festék használatával papírra rajzolt képet a köre tesznek és erős nyomásnak vetnek alá.

A kö helyett laposnyomtatásnál használt cink- és alumíniumlemezeknek az az előnyük, hogy hajlithatók s nyomtatóhengerre is erősíthetők, miáltal a siknyomtatás alkalmassá válik körforgógépen való nyomtatásra is. Legújabb vívmány e téren az, hogy ilyen hajlított lemezzel a lenyomat nem történik közvetlenül a papírlapra, hanem a festékfölvétel egy más hengerre felvezetett gummiszövet eszközzel s csak ez viszi át a nyomást a papírra. Ily szerkezetű siknyomtató sajtók, melyeket *Ofset-* vagy *felülnyomtató-sajtóknak* neveznek, utóbbi időben meglehetősen elterjedésre tettek szert a könyomdászatban. Altaluk ugyanis lehetséges a festéket a legnagyobb kimélettel felvenni a nyomtatólemezzel és a gummiszövet közvetítésével bárminő, akár legdurvább papírra is nyomtatni anélkül, hogy az a forma nedvességétől szenvedne. Ezzel aztán jelentékeny művészi hatást lehet elérni s a papírmínőségét is szabadon megválaszthatjuk.

A Heidelbergi gyorsajtógyár a brüsszeli világkiállításon ehhez hasonló oly gépet mutatott be, melynél az elő- és hátsó-oldalok szedései egymás mögött mozgó formában állottak és mint a kétfordulós gépeknél, ide-oda mozogtak. A befestékezett szedésről egy felülnyomó gummi húzatos henger veszi fel a festéket s ezt egy másodikra adja át, melyről azután az átnyomtatódik a papírszalagra. Mivel pedig a festékfelvételt e rendszer mellett csak egyszer történhetik s felülnyomtató hengereknek háromszor kell festéket adnia, anélkül hogy újabbat felvenne: a nyomatok a szín ereje szempontjából különbözök, ami nagy hátrány s ezt nem enyhítik eléggé a gép egyéb előnyei, mint pl. a tömöntés elkerülése, szalagpapírra való nyomtatás s kinyomtatott ujságok felvágása és hajtogatása.

A felülnyomtatási eljárással egy nyomdászati technikai feladat megoldásához is közelebb jutottunk, mely a nyomdaipar fejlesztőit mindig különösen izgatta, t. i. hogy a körforgógépeken való nyomtatást is sík formáról eszközölhessük.

(Folytatjuk.)

A könyvnyomtató munkaköréből.

A betűk egyengetéséről. Ha valamely akcicens-munkánál teli sorra van szükségünk és a szöveg betűi magukban nem adják meg a kellő szélességet, ne járjunk el úgy, hogy a szavak közé a megkívánt térnél felényivel is többet, sőt a kétszeresét is tesszük, hanem igyekezzünk egy pontos spáciumok vagy karton- és papirszeletkének használata által a sort a szükséges szélességre egyengetni.

* * *

Szépséghibákról. Szedés közben ügyeljünk arra, hogy az írásjelek, zárójel, idézőjel stb. az illető betűfajhoz tartozók legyenek. Roppant visszatetsző, ha kövérképű betűk mellé vékony antikva-pont vagy komma, esetleg kurzivbetűhöz álló (antikva) zárójel kerül. Köirásos betű mellett gömbölyű betűhöz tartozó pontot, vesszőt vagy viszont, kurzivból szedett szó vagy mondathoz antikva idézőjelet ne használjunk. Egy kis figyelemmel az ily, szémbeszűkö szépséghibákat elkerülhetjük.

* * *

Űrpótlók helyes öntése. Nagyon kívánatos, hogy a térsők, de kiváltképpen a sortöltők (kvadrátok) magassága pontosan $4\frac{1}{2}$ ciceró legyen. Gyakran megtörténik, hogy négy és fél ciceró szélességre kell valamilyen oszlopos vagy bármilyen más szöveget szednünk és ilyenkor hátráltatja munkánkat, ha a négycicerós űrpótlók szélességükben lefektetve nem pontosan négy és fél ciceró szélességűek. Elemi dolog ugyan ez az öntésnél, mégis kapunk az öntődeből olyan kizáróanyagot, mely ezen elemi követelménynek sem felel meg.

* * *

Sérült léniaik kivonása a használatból. A léniaszekrényben található sérült léniaikat válogassuk ki és gyűjtsük egybe. Így nem lesz alkalma a kevésbé jó szemű vagy munkáját közönyösebben és felületesen végző szedőnek e léniaikat százszor és újból is százszor felszedni és ezáltal nem kell a korrektornak vagy revizornak a gépreviziónál e sérült léniaikat százszor és százszor ismételtelen kijelölni.

* * *

Melyik nyomdabeli alkalmazott van hivatva a maszatok („Spiess“-ek) eltüntetésére? A „Spiess“-ek, a szedésből nyomtatás közben fel-felbukkanó maszatóló kizáró-anyag helyreigazítását ne bizzuk gépmester-szaktársainkra (e művelet elvégzésére még a segéd munkás is hivatottnak érzi magát), hanem végezze ezt a szedő, akire tulajdonképpen tartozik is. Gyakori eset — különösen sokábrás formáknál —, hogy mikor egy-egy ilyen „spiess“-es szedésoldalt kinyomatása után annak elosztásához hozzáfogunk, elsőörnyüködünk azon a vandalizmuson, amely itt végbement. Űrpótló, tágitó, sortöltő a klisébe vert szegektől elnyomorítva, — körülötte minden anyag: betű, lénia, disz több-kevesebb mértékben megsértve. Pedig, ha az első „Spiess“ megjelenésekor a szedőt értesítjük, aki az esetleg félrecsuszott térső vagy sortöltő — amely körülmény a maszatólódást okozta — helyreigazításával, vagy pedig egy negyed- vagy nyolcadpetites térső beosztásával, akár pedig a forma zárásánál használt régi, kopott űrpótló kicserélésével egyszer és mindenkorra elejét vette volna a maszatólódásnak: a gépnek nem kell minden öt-tíz percben megállni, s az anyag is épségben marad. „Spiess“ ellen kalapácsot használni: a legtöbb esetben vandalizmus.

* * *

A fabetük kijavítása. Ha a fabetükön — gyakoribb használat után — apró likacsok keletkeznek, ajánlatos a fabetüt finomabb üvegpapíron addig dörzsölni, míg a likacsok teljesen eltűnnek. Durva üvegpapírt ne használjunk ehhez a művelethez, mert ezzel összekarcoljuk a betüt, mely ennek folytán hasznavehetetlenné válik. Nagyobb lyukakat pecsétviaszkkal is betömhetünk, vagy pedig kemény fadarabkát verünk be s azt betűképpel egy síkban ügyesen elmetszük és simára csiszoljuk.

lanterem fűtési és világítási díjának felét elengedte. Köszönettel tudomásul vétetik. A kolozsvári és egri kiállításokról szóló jelentések tudomásul szolgáltak. A temesvári jubileumi ünnepségek idején rendezendő kiállítást a kör vállalja s képviselével elnököt és l. alelnököt bizza meg. A székesfehérvári szak-egyesület meghívója köszönettel tudomásul szolgál. Elhatározta a választmány, hogy a rendes tagoknak díjtalanul adja a Grafikai Szemle bekötési tábláját; feltétlenül kiköti azonban, hogy ezen kedvezményre való igényt előre kell bejelenteni s csak azok részesülhetnek abban, akik egész éven át tagjai a körnek. A hajós kirándulásra vonatkozó jelentést tudomásul veszi a választmány s egyben határozatilag kimondja, hogy az Ebredés dalkör dalárdistáinak I. koronás jegyeket bocsát rendelkezésükre s a drogueristáknak abbeli kérését, hogy 2. koronás részvételi díjért vehessenek részt a kiránduláson — teljesíti. Pénztári jelentést tudomásul szolgál. II. alelnöknek a szintani táblák beszerzésére és János-ünnepélyi meghívócsereire vonatkozó indítványai az elnökség hatáskörébe utaltatnak. Titkár felhatalmazást kér egy sokszorosító készülék beszerzésére; amihez a választmány hozzájárul s ezzel az ülés véget ér.

Pénztári kimutatás 1911. évi május haváról. *Bevétel:* Athozat a mult hóról 530'75 K, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy 100'— K, Gutenberg szobor-alap 1165'21 K, Acs Mihály-alap 507'47 K, Házbervisszatérítés (április hó) 80'53 K, Eladott ingóságokért 268'— K, Szaktanfolyam segély a kereskedelmi minisztertől 1500'— K, tagsági díjakból 688'20 K, összesen 4840'16 K. Tagsági díjakban befolyt: Allamnyomda 15'—, A Nap —, Athenaeum 41'40, Baptiata-nyomda 3'60, Budapesti nyomda és lapkiadó —'60, Bpesti könyvnyomdavidall. 2'40, Bercsényi-nyomda 2'40, Berkovits-nyomda 1'20, Budapesti Hirlap 7'80, Buschmann-nyomda 6'60, Egyetemi nyomda 2'40, Egyleti tisztv. 10'80, Európa 4'20, Fritzy-nyomda —, Franklin 54'—, Franklin-fiók 6'60, Fried és Krakauer 4'80, Galitzenstein 3'60, Garai 3'60, Globus 4'20, Grafikai intézet 3'—, Hamburger és Birkholz 1'80, Hungária 6'—, Hornyanszky 10'20, Jókai-nyomda 1'20, Fővárosi —, Károlyi 1'20, Kellner Ernő 6'—, Kertész 4'20, Korvin Testvérek 4'80, Községi nyomda 3'—, Légrády 11'40, Löbl D. és Fia 3'60, Löbl Mór 1'80, Magyar Hirlap 3'60, Markovits és Garai 2'40, Márkus Samu 3'60, Máv. menel-jegy-nyomda 3'—, Minerva —, May-nyomda —, Muskát-nyomda 1'20, Otthon-nyomda 1'20, Pallas 39'—, Pannónia 1'20, Pápai Ernő 7'20, Pátria 16'20, Pester Lloyd 4'80, Pazmaneum —, Pesti könyvnyomda r.-t. 12'60, Posner K. L. és Fia 10'80, Radó Izor 1'80, Révai és Salamon 4'80, Rigler J. Ede 6'—,

Biró és Schwartz nyomda 1'80, Roth József 1'80, Rózsa K. és neje 6'—, Stephaneum 24'60, Székesfőv. házi nyomda 17'40, Schmidl S. 3'—, Schulhof-nyomda 7'20, Thalia 3'—, Turul-nyomda 1'20, Várnai 3'—, Világosság-nyomda 27'60, Weisz Adolf 1'20, Schlesinger 1'20, Unió —, Wodianer 11'40, Woitz 1'20, Hedvig Imre 3'—, Uránia 3'—, Az Élet 3'—, Brózsza Ottó 3'—, Kánitz-nyomda 2'40, Békécsaba 7'80, Székesfehérvár 2'40, Máramaros-sziget 5'40, Óbuda 6'—, Pécs 43'80, Turócszentmárton 5'40, Miskolc 12'—, Szeged 20'40, Győr 24'—, Keszthely 4'20, Torda 9'—, Nagybacsanak 4'20, Karánsebes 15'—, Gyoma 7'20, Kaposvár 9'60. Egyesektől befolyt 33'—.

Kiadás: Egri és kolozsvári kiállítás, felolvasás 115'26, szerkesztő fizetése és portókiadása 67'72, mellékletekre 62'78, szaklapokra 50'34, 1500 tagsági jegy nyomtatása 50'—, májusi Szemle expedíciója 41'99, pénztáros liszteletdíja 1910-re (30 arany a 11'37 K) 341'10, törlesztés a Szemle nyomdászamlájára 1500'—, gázzsámla (március) 2'56, portó-és adminisztráció 12'76. Összesen 2244'51 korona. — Kézpénz e hó végén 822'97, 10 darab hitelszövetkezeti részjegy 100'—, Gutenberg szobor-alap 1165'21, Ács-alap 507'47 korona. Összesen 4840'16 korona.

Tagsági forgalom 1911. évi junius havában. Beléptek a Körbe: Orosz Ferenc (Hamburger és Birkholz), Markovits István (Lengyel), Schütz Jakab, Lichtman Sándor, (P. Lloyd), Schneider Jenő (Elek), Diamant Márton, Gerbner Miksa (Kellner), Bagi József, Flock Sándor, Giczi István, Kovács József, Kuster Nándor, Schwarz Ferenc, Székely Lajos, Szabó Kálmán, Wennesz József, Uzsaly István (Győr), Grossmann József (Turul), Grebla Julius (Arad), Joó Gyula (Szekszárd), Agnelly Béla, Bartha Gyula, Benyik János, Bodnár János, Elbert Ignác, Garbás József, Gönczi József, Kiss Ede, Kaulich Rezső, Robicsék Károly, Pollák Vilmos, Szikora János, Zipser Lajos (Pesti részvény), Kalocsay Imre (Athenaeum), Török József (Késmárk), Meghaltak: Víz István, Goldstein Márton, Wancsora István. Hátralék miatt töröltetett 26 tag. — A hó végén 12 liszteletbeli és 1380 rendes tag, összesen 1392 tag.

MELLÉKLETEINKRŐL

Bírálati ismertetés. A Szakkör szakbizottsága július 6-án tartott értekezletén bírálta el az április és május havi füzetekben megjelent mellékleteket, melyekre a következő megjegyzések tételtek:

Áprillisi mellékletek: **Előfizetési felhívás.** Jól csoportosított szöveg-oldal, mely a hangsúlyozandókat kitűnően érvényre juttatja, a jobb (3.) oldalon, melyet a levegős (2.) oldalról, melyen két címsor és egy rajzilag jól megtervezett kerék embléme van szerencsésen elhe-

Oktalan helytakarékoskodás. Sok nyomdában már a text és kétciceró nagyságu betűtípusok legtöbbje — helyszüke miatt — ládába van sorakoztatva. Tapasztalatból tudjuk, hogy mily időtrabló munka e betűk kiszedése és visszarakása, s amellet ez a helytakarékoskodás mily ártalmára van a betűanyagnak. Csökkenthetjük az anyag időnek előtti tönkremenését azáltal, hogy óvatosan járunk el a betűk kiszedésekor. Pincettát vagy árat ne használjunk ilyenkor; megteszi azt egy kis faragott fácska is.

***

Elmult izlésű nyomtatványok átreformálása. A könyvnyomdai munkák között nagy számmal szerepelnek a kisebb kereskedelmi nyomtatványok. A megrendelő nem szívesen áldoz az ilyennemű munkákra, s így természetesen a nyomdász sem pazarolhat sok időt előállításukra. A gyakor-

PICK ADOLF

Budapest, IV., Egyetem-utca 11. sz.

Ő cs. és kir. Fensége Klotild Főhercegnő udvari szállítója.

RAKTÁR

RÉGISÉGEK,

BUTOR-
ÉS

Műtárgyakból.

EGÉSZ GYŰJTEMÉNYEK

vétele és eladása.

LAGER
VON

ANTIQUITÄTEN,

MÖBEL-
UND

Kunstgegenstände.

Ankauf und Verkauf

Completter Sammlungen.

Régi stílusú cégkártya. Főbb hibái: más-más típusú betűk használata, a sokféle betűfokozat, a szavak indokolatlan ritkítása és a sorok tagolása, szétesése, mind oly hibák, amelyeket a mai tisztult ízlés mellett elkerülni igyekezünk.

lással bíró könyvnyomdát azonban rövid idő alatt is helyes tipografiai érzékkel modern felfogású munkát fog produkálni. Gyakran kapunk kezünkbe régebbi stílusú nyomtatványt elkészítés végett. Az értelmes szedő ilyenkor nem fogja azt az eredetihez hűen, elavult ízlésben utána-szedni, hanem módot fog találni arra, hogy az új, korszerű kiállításban jelenjék meg. Előfordulnak ugyan esetek, midőn egyes cégek ragaszkodnak egy régebbi mintához, — különösen levélfejeknél és borítékoknál kívánják, hogy minden rendelésnél pontosan az eredetihez alkalmazkodjunk, — de a legtöbb esetben szívesen látják, ha nyomtatványuk külső kiállítás — mint a bemutatott két ábrán is látható — átreformáltatott.

***

A nyomdász cégjegyzése (impresszuma) a nyomtatványon. Bár úgy tudjuk, hogy erre nézve a sajtótörvényben is van intézkedés, mégis nap-nap után nagy számmal jut kezünkbe olyan nyomtatvány, amelyről az azt elkészítő nyomdász cégjegye hiányzik. Sok esetben kényelemszereteten mulik, máskor pedig az üzletvezetőség hagyja figyelmen kívül az impresszum elmaradását. Pedig mondanunk sem kell, hogy elsősorban

a nyomdatulajdonos érdeke, hogy a nyomdájából kikerülő munkákon rajta legyen az impresszum. Ingyen reklám ez, mely a legszélesebb körben terjed, s új megrendelők szerzésére is vezethet. Nagy üzlet-körrel bíró kereskedelmi és ipari cégek több nyomda közt megosztva készíttetik el a szükséges nyomtatványokat, s így utánrendelés esetén a megrendelő dolgának megkönnyítésére szolgál az impresszum, — a nyomdát pedig továbbra is megbízzák az illető nyomtatvány elkészítésével. Hogy mily fontosságot kell tulajdonitanunk az impresszum használatának, láthatjuk ama tényből, hogy mennyire ragaszkodnak a nyomtatvány-szállító ügynökök, papirkereskedők ahhoz, hogy az ő közvetítésükkel szállítandó nyomtatványokon teljes címük, sőt még telefonjuk száma is szerepeljen, holott ugyancsak kevés jussuk volna hozzá. Annyi bizonyos, hogy élelmesebb üzletemberek, mint maguk a könyvnyomatók.

PICK ADOLF
BUDAPESTEN
IV. EGYETEM-UTCA 11. SZ.
TELEFON 107-06

RAKTÁR
RÉGISÉGEK
BUTOR- ÉS
MŰTÁRGYAKBÓL
EGÉSZ
GYŰJTEMÉNYEK
VÉTELE ÉS ELADÁSA

LAGER VON
ANTIQUITÄTEN
MOBEL UND
KUNST-
GEGENSTÄNDE
ANKAUF UND VERKAUF
COMPLETTER
SAMMLUNGEN

Ő RS. ÉS KIR. FENSÉGE
KLOTILD FÖHERREGNŐ
UDVARI SZALLITÓJA

A tuloldalon bemutatott cégkártya modern felfogásban. A szöveg értelem szerint van csoportosítva, miáltal könnyen áttekinthető. A szedéstestek okszerű elhelyezése mellett keletkezett fehérség nyugodt hatásúvá teszi a nyomtatványt.

Nem mindig előny, amit annak gondolunk. Címvetükből szedett sorokat, ha azok hosszabb idő múltán újból felhasználnak is, ne tegyünk félre (kivéve természetesen a lapok, folyóiratok stb. állandó címeit). Egyrészt: hogy többi szaktársaink is megtalálhassák, amikor szükségük van rá, a szekrényben e betűket, — másrészt: hogy e címekhez felhasznált betűk ne legyenek kitéve annyira az állandó koptatásnak.

* * *

Nagy példányszámban nyomtatott szedések elosztása. Körültekintő módon és figyelemmel osszuk el az olyan szedést, melyről nagy példányszám nyomódott. Árjegyzékek, reklámnyomtatványok rendszeren nagy példányszámban készülnek s így a betű- és diszitőanyag nagyobb kopásnak van kitéve. Az ilyen kinyomott szedések eltakarításánál óvatossággal járjunk el; a kopottabb szedésrészeket, sorokat vagy egyes betűket válogassuk ki és tegyük félre. A nyomtatvány utánrendelésénél esetleg felhasználhatunk belőle egyet-mást. Az erre fordított idő buszában megtérül abban, hogy a betű- és diszitőanyagkészlet használható állapotban marad, s így a revizor, a szedő és a gépmester sok-sok időrabló munkától van megóva.

Ifj. A. A.

lyezve, egy igen ügyesen alkalmazott iniciále, mint színbeli választóvonal tagol, vagy talán helyesebben mondva, von össze egy egészszé. Elegáns margóviszonyok, tiszta és jó nyomás jellemzik a minden tekintetben sikerült munkát. — *Ujság-író Egyesület felhívása.* Tisztán szedéstechnikai megoldású munka. A keretnek színbeli redukciójával harmonikus szépé egészült ki ez a munka, mely aprólékos részleteiben is csak dicsérendőt nyújt. Nyomása jó és tiszta, csak itt-ott észlelhető a színek nem egyöntetű adagolása. — *Műsor és Táncrend.* (Gyakorlati példa.) Vázlatok alapján készült, elég eredeti és a megszokott sablonszerű megoldásoktól eltérő munka, csak az a sajnálatos, hogy a kivitelre vállalkozó nyomda igen pongyolán készítette el. A jövőben azonban e jobb sorsra érdemes nyomdáskától többet várunk. Nyomása tiszta és jó. — *Ulrich árjegyzék.* Keretbe szorított sokféle szedés kompozíciója, amely egyes helyeken tulzafoltan hat s az igen sokféle betűfok is rontja a munka minőségét. Nyomása tiszta. — *Union.* Elmés sorcsoportosítások, melyek ötletessége kifogásolandót nem hagy maga után, csak az aprólékos technikai kiállításában pongyola. A színek kissé tultengenek. Igen intenzív s ezért a felső vonal elmaradhatott volna s így az alsó mint bázis szolgálna. — *Meghívó.* Az első oldalt szemlélve (amely rajz), esztétikus megnyugvással gondolunk a belső megoldásra, amely azonban minden minimális technikai igényen alul áll. Következtetni engedi ez, hogy valószínű nem szakember kezemunkája. — *Weisz Fülöp levélfej.* Kissé zavaros felépítésű léniadisz, melybe kiroszakolt szöveg lett elhelyezve. A munkán, ámbár sok logikállanság vonul végig, még sem vitatható el tőle egy bizonyos dicsérendő törekvés — a korrall haladás. Kifogásolható még a betűfokok sokfélesége. Nyomása jó.

Május havi mellékletek: *Heller-nyomda körlevele.* Markáns megoldás. Hatalmas, színben tompított keretbe szorított szövegdalok (négy színben nyomva) kissé primitíven lettek elhelyezve, eredetiség nélkül. Az első oldalon tul erős az embléme, amelyhez még az is járul, hogy a fősorok gyengítve vannak vele szemben, a közbe iktatott léniák által. Nem szerencsés a kezdőbetűk vörösszínben való nyomása sem. Továbbá a két oldal egymástól igen távol esik, úgy hogy köztük megegyezzen annyi tér van, mint a széleken. Ez rossz. Reméljük azonban, hogy a kitűnő szakértőiak nyomdája lapunkat tökéletes mellékletekkel is fogja megörvendeztetni. Elvárjuk! — *Busztin J. körlevele.* A szedéstestek elrendezésében észlelhető valami törekvés az ujszerű megoldások felé, azonban úgy a betűfaj, mint a betűfokok sokféleasége helyteleníthető. — *Wottitz Vilmos levélfej.* Szolid

színeken nyomott, igen jó megoldásu munka. — *Berger és Wirth újvívi köszöntője*. Kissé különös módon alkalmazott sorkifutásokkal és betűkhöz rajzolt kifutókkal, ami talán segítheti a kompozíciót a megoldáshoz, de ceppet sem szerencsés technikai törekvés. Mind e mellett is dicsérendőbbnek találjuk az ily megoldást, mint a sablonost. — *Messinger A. körlevele*. Minden sorcsoportási bravurság hiányában szűkölködő munka. Kifogásolható még rajta a sorokközi egyenlőtlen és jó arányokat felforgató beosztás is, melyhez még több aprólékos tipografiai hiba is járul. — *Globus st. áruértéslítőjének borítéka*. Cimoldala igen jó és helyes megoldásu, míg vele szemben a belső oldalak — miután igen keskeny faju irást használtak — nem a legszerencsésőbb megoldásuak. — *A Grafikai Szemle gyakorlati példái* igen jó és ötletes példák markáns színezéssel, csak több figyelmet ajánlunk a technikai kivitelnél. Pl. a Hegyi memorandum is műker tész olvasható, mert nincs a betűk között helyes „egalizálás”.

Lapunk e havi számának mellékletei a következők:

Szemelvények a nyomdásztanonok iskolai munkáiból, (három melléklet); *Cimlap és meghívó*, (gyakorlati példák); *Grosz-féle cégkártya*; eme öt melléklet a Biró és Schwarcz-féle nyomda nyomtatása. — *Meghívó*, a Franklin-nyomdában készült. — *Klein-féle cégkártya*, Steiner Vilmos nyomdájából. — *A „Népművelés” boríték-tervei*, tanműhelyi munkák. — *Pápai-féle levélpapír*, Pápai Ernő nyomdájának nyomtatása. — *Nitsmann-féle számla*, készült a győri Nitsmann-féle nyomdában. — *A Berger-féle levélpapír* a Világosság-nyomdában készült. — *Borítékunkat* a Korvin Testvérek nyomdájában nyomtatták. — A készítőik neveit ezentul, többek kérésére, a bírálati részben fogjuk közölni. — Nyolc melléklet a jövő számra maradt.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokonszakmabeliek szakkörébe kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. Világosság könyvnyomdarta. nyomása, Budapest VIII, Conti-utca 4

Nyomatástechnikai apróságok.

Teljesen automatikus színnyomatási eljárás. Egy nagyon homályos értelmű angol hirből arról értesülünk, hogy az ottani grafikus köröket erősen foglalkoztatja egy új találmány, amely a színnyomatás összes fotomechanikai és nyomtatástechnikai műveleteit önműködően végzi. Az új szerkezet angol neve Mechanical Plate Producing Machines. Azt, hogy könyv-, kö- vagy mélynyomatási eljárásról, avagy ezek kombinációiról van-e szó, a közlemény nem tünteti fel tüzetesebben, de remélhetőleg legközelebb már részletesebben számolhatunk be eme találmányról — feltételezve, hogy komoly dologról van szó.

***

Vászonra való nyomtatás nem okoz különösebb nehézséget, ha azt finomabb minőségű vászonra kell eszközölnünk. Ilyenre, amennyiben a példányszám nem nagy, szedésről is nyomtathatunk, ellenesetben azonban tömöntvényről, galvanóról vagy cinkkliséről. A nyomtató henger áthuzatának puhábbnak kell lennie; az egyenetlét egyébként úgy végezzük, mint más formáknál. Nagy figyelemmel kell megválasztanunk a nyomtatáshoz használandó festéket, mert erre a célra csak rendkívül erős, kifogástalan fedőképességű festék felel meg, amelyhez egy kevés szárítóanyagot keverünk, hogy a nyomatok megszáradását elősegítsük. A vászonnyomatáshoz tehát sohase használjunk rendes könyvnyomdai festéket, mivel annak hig volta miatt a festéknek kence és más folyékony alkotórészeit a vászon magába szívja, úgy hogy a tulajdonképpeni festőanyag nem lehet eléggé lekötvé. A szürkésnek látszó fekete festéknek kellő mélységet adhatunk, ha ahhoz kevés milorikéket vagy sötétzöldet keverünk. Oly esetben, amikor a vászonnyomatok — rendeltetésüknek megfelelően — nagyobbfokú nedvességnek lesznék kitéve, ajánlatos a nyomtatáshoz az erre a célra gyártott vizálló festéket használni. Nagyobb és durva szövésű vászakra sablonok segítségével szokták a szöveget előállítani.

***

A tömöntvények egyengetésének megkönnyítése céljából ajánlatos a matrica elkészítése előtt a szedésformán is némi egyengetést eszközölni. Még pedig úgy, hogy a szedésről, melynek az alját is tökéletesen lemostuk, egy jó levonatot készítünk erős papírra és abból a léniákat, szabadon álló sorokat kivágjuk, a kopottabb betűket, sorokat pedig megfelelő papír vagy kartonnal aláragadjuk. Ezt az egyengetést azután a rámába zárt szedés alá ragasztjuk, de vigyázni kell arra, hogy a tömöntésnél használatos írásmagasságu ürpótlók alá ne kerüljön a papír. Ezután megcsinálhatjuk a matricát. Eme előzetes egyengetés a gyakorlatban kitünően bevált, hiszen tudjuk azt, hogy a léniák és szabadon álló sorok mindig erősebben mélyednek a matricába, mint a sima szedés, s így az öntvényből is kiemelkednek, miáltal megnehezítik a rendes egyengetést. Ha azonban a fentiek szerint járunk el, sok időt és vesződséget takarítunk meg s munkánk is szebb lesz.

A Szakkör választmányának határozata folytán értesítjük a t. körtagokat, hogy mindazoknak, akik egész éven át pontosan fizető tagjai voltak Körünknek és lapunkat bekötettni óhajtják, egy művészi kivitelű vászon bekötési táblát díjtalanul bocsátunk rendelkezésükre. Azok a tagtársak tehát, akik igényt tartanak

A GRAFIKAI SZEMLE BEKÖTÉSI TÁBLÁJÁRA,

szíveskedjenek ezt Körünk pénztárosánál a házipénztárosok (vidéken: helyi pénztárosok) útján folyó évi szeptember 10-ig okvetlenül bejelenteni, annál inkább, mivel a később jelentkezők e kedvezésben nem részesülhetnek. Lapunk előfizetői részére a bekötési tábla ára, portómentes küldéssel, 140 korona.

Papirhulladék, rongy-, vas-, fém- és nyerstermékek nagybani kereskedése.

SÁRMÓR

Központi telep:
Budapest, V. ker.,
Visegrádi-utca 98
Telefonszám 220

PAPIRLEMEZ GYÁRI RAKTÁR

Vidéki fióktelep:
Szeged. 117. posta-
fiók. Iparvágány.
Telefonszám 684

Papirhulladék és rongyok selejtezése a papir- és posztógyártás céljaira.

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

Pályázati hirdetés!

A pályázatokra szánt pályamunkákat idegen kézírással címezve, jelgével és a készítő nevét magában rejtő jelgés levélkével ellátva 1911. évi október hó 1-ig kell beküldeni a Grafikai Szemle szerkesztőségének (Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz., Világosság könyvnyomda).

A Szakkör választmányának megbízásából a kör szakbizottsága — hogy a szaktársakat fokozottabb szakbeli tevékenységre buzdítsa — két pályázatot hirdet és pedig:

I. A KÖR LEVÉLFÉJÉNEK ÉS BORITÉKJÁNAK SZEDÉSÉRE ÉS NYOMÁSÁRA, mely pályázaton résztvehet a Szakkör minden (a fővárosban vagy vidéken) dolgozó tagja,

II. A KÖR MEGHÍVÓ-LEVELEZŐLAPJÁNAK SZEDÉSÉRE ÉS NYOMÁSÁRA, mely pályázaton csupán a vidéki városokban dolgozó szakköri tagok vehetnek részt.

Általános feltételek. 1. A pályaművek betűöntődei anyagból tervezendők; csupán rajz nem lehet, a szedésnek okvetlenül dominálnia kell, ami azonban nem zárja ki azt, hogy a pályázó a szedést rajzzal is kombinálja. — 2. A megadott szövegen, méreteken változtatni nem lehet; egyébként is a pályázóknak szorosan alkalmazkodniuk kell a feltételekhez, más- különben munkáik figyelmen kívül hagyatnak. — 3. Teljes és tiszta kivitelű vázlatokkal is lehet pályázni, de azok csak az esetben vétetnek figyelembe, ha az alatt felsorolandó különleges feltételeknek minden tekintetben megfelelnek; az ilyen vázlatoknál a pályázóknak jelezniük kell azon írásfajt, amelyből a pályamű szedését kívánják. — 4. A pályaműveket a szakbizottság elbírálja és az eredményt a Grafikai Szemlében közzéteszi, s fentartja magának azt a jogot, hogy a díjat nem nyert pályaműveket is leközöltesse. — 5. A két I. díj (40 és 35 K) csak abszolút becsű munkának ítéltek meg, de a többi díjak okvetlenül kiadatnak; a két III. díj (20 és 15 K) a legjobb nyomású pályamunkák díjazására szolgál.

Különleges feltételek. 1. *A levélfej és boríték szedésére és nyomására vonatkozólag:* 1. A levélfej és levélboríték egyöntetű kivitelben tervezendő; a szöveg a következő: „Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre. Elnökség: VIII., Conti-utca 4. Világosság-nyomda. Körhelyiség: VIII., Bérkocsis-utca 1. Gutenberg-Otthon. Budapest, 1911.....”. — 2. A levélpapír nagysága: 23—29 cm, a levélborítéké: 44-es, vagyis 16—12,5 cm. — 3. A pályaművek legfeljebb két színben tervezhetők, alap- és dombornyomás mellőzve. — 4. Pályadíjak: I. díj 40 K, II. díj 25 K, III. díj 20 K, IV. díj 15 K. — A szakbizottság szívesen látná, ha a pályázók minél egyszerűbb eszközökkel, lehetőleg csupán puszta betűvel, igyekeznének a feladatot megoldani, anélkül, hogy a szövegen bármily változtatást eszközölnének. 2. *A meghívó-levelezőlap szedésére és nyomására vonatkozólag:* 1. A szöveg a következő: a) „Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre, Budapest VIII., Conti-utca 4. sz., b) „Nyomtatvány. T. .... urnak, Budapest, ...ker., ...-utca ....sz. ....nyomda”. c) Folyó évi .....hó .....n, ... este 7 órakor körhelyiségünkben választmányi, irodalmi, vigalmi, szaktanfolyami, szakbizottsági ülést tartunk, melyre tisztelettel meghívja és pontos megjelenését kéri a titkár. Esetleges távolmaradását szíveskedjék igazolni.” — 2. Ezen szöveg a) alatti része a címmel egyharmadán, b) alatti ugyanannak kétharmadán, a c) alatti pedig a másik oldalon alkalmazandó. — 3. A nyomtatvány nagysága a rendes állami levelezőlapoknak kell hogy megfeleljen. — 4. A pályaművek csak egy színben tervezendők. — 5. Pályadíjak: I. díj 35 K, II. díj 20 K, III. díj 15 K, IV. díj 10 K.

Az összes szedőgépek között
első helyen áll és a legtökéletesebb!

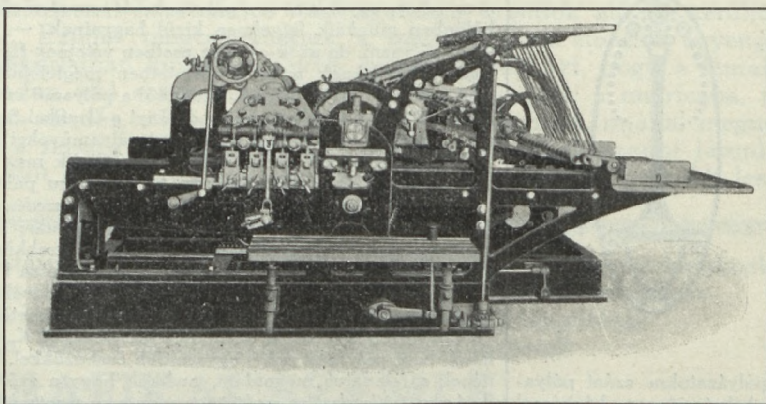
Lanston-Monotype

egyres betűket öntő szedőgép, mely a
legpontosabb munkát végzi és
így a leghasznavehetőbb!

Árvetésekkel, kiszámításokkal, valamint munkatervekkel készséggel szolgál
Garda Henrik, a Lanston-Monotype egyedüli
árusítója, Leipzig, Buchgewerbehaus

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

*Könyvnyomdai gyors-
sajtók vasuti rendszerü
menettel. Könyvnyomó
gyorssajtók két- és négy-
pályás görgő-járáttal.
Kromótipiai gyorsajtók
rövidített ívkivezetőkkel
és gyűrűs kirakódob se-
gélyével. Kétfordulatu
gyorssajtók előlki-
rakóval. Könyomdai gyors-
sajtók görgő-pályával.
Könyomdai kézissajtók
és könyvkötészeti gépek*

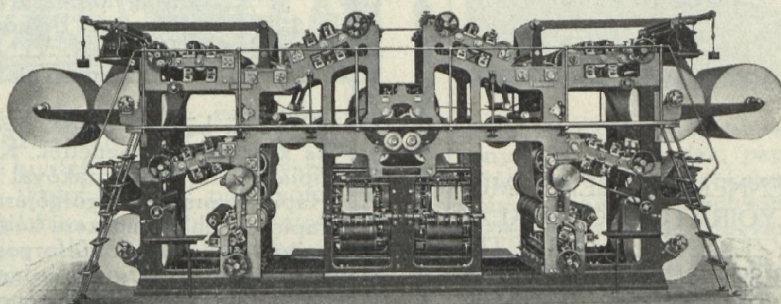
Körforgó nyomógépek újság- és illusz-
trációnyomásra, meghatározott és változ-
tatható ív nagyságok számára készülnek.

VOGTLÄNDISCHE MASCHINEN- FABRIK

(Ezelőtt J. C.
& H. Dietrich)

Aktien-Ges.
Plauen i. V.

64 oldalas négytekerces
teljesen szalagnélküli körforgógép
4 hajtogató-készülékkel.

Előnyei: könnyü hozzáférhetőség, tökéletes működésű hajtogató-készülék, kis térfogat, jelentős hajtóerő-megtakarítás, kényelmes kezelés. Elsőrendű anyag.

Körforgógépek gyártása és szállítása mindenféle nagyságban és változatban. A legmodernebb öntödei berendezések. Komplett gyorsöntőgép „Rotoplate“

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képviseelő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

CINKOGRAFIAI
S MŰINTÉZET S

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰ-
VEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALA-
MINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉ-
SEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET
FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22-24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt Kaiser L. Fiai R.-T. Budapesti
fióktelep: VII, Akácfa-utca 13. sz.

Magyarországi képviselő: Első
Magyar Betüöntőde R.-Társ.
Budapest, VI, Dessewffy-utca
32. szám. Telefon-szám 23-70.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorsajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid” Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
ajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

Uj grafikai szaküzlet!

Horvát Lajos

Budapest, VI, Dávid-
utca 8. Telefon 123-09

Szállít és raktáron tart könyvnyomdák, könyvnyomdák,
könyvkötők, klisékészítők és más sokszorosító mű-
iparágak részére az üzemhez szükséges összes beren-
dezési tárgyakat, úgymint: gépeket, betűket, rézléniá-
kat, felszerelvényeket, litografiai köveket, alumínium-
lemezeket, rasztereket, valamint egyéb szaccikket.
Vezérképviseltek és képviseltek Magyarország és
a keleti államok részére: Bauersche Giesserei,
Frankfurt a. M. és Barcelona. Herbst & Illig, Frankfurt
a. M., Kohinoor-Raster. A. Hogenforst, Leipzig, gép-
gyár. Hutter & Schranz A.-G., Niemes, nemezgyár.
Edm. Obst, Leipzig, boríték- és papirkülönlegességek.
Riese & Pohl Nachf., Berlin, amerikai gyorsajtók.
Roman Scherer A.-G., Luzern, fabetűgyár. Zierow &
Meusch, Leipzig, rézléniagyár. Szakavatolt kiszolgálás

Az 1910. évi brüsszeli vilákiállításon a legmagasabb díjjal, a „Grand Prix“-vel kitüntetve.

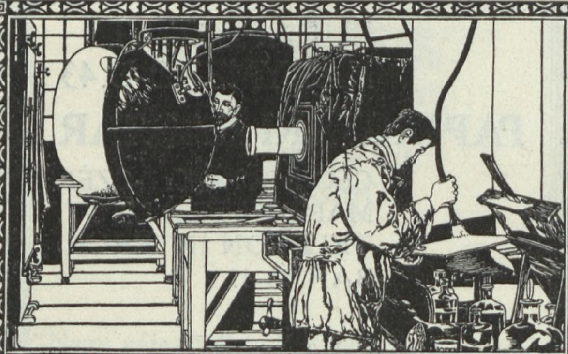
KÖ-ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁRAK GLEITSMANN E. T.

Képviselet: *Tanzer Miksa*
grafikai szaküzlet, Buda-
pest, VII, Akácfa-utca
50. szám. Telefon 13-70

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyv-
nyomáshoz: SPECIAL. Könyomáshoz: PERFEKT. A fes-
tékek több minőségben és különféle árakban kaphatók.

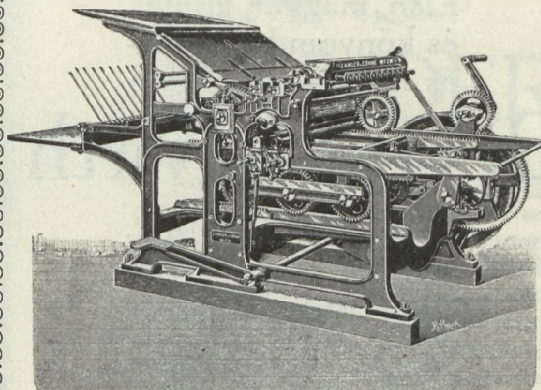

C. ANGERER ■ SÜRGÖNYCIM ■
& GÖSCHL, WIEN XVI.
 CSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI UDVARI
 FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZETE

Cink-, réz-, és acélklisék könyv- és dombornyomásokhoz. Szabadalmazott új autotipiai eljárás. Művészi kivitelű három- és négyszínyomású klisék. Fotolitografiai péplevonat. Rajzanyagok gyártása, és pedig: szemcsézett rajzpaper köré való lehozáshoz, valamint karcpaper, kréta és tus. Autogravurok, új nyomtatási eljárás művészi sokszorosításhoz

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
Josef Anger & Söhne
 WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyvnyomdáknak, papírgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

**SILBERER ADOLF, GRAFIKAI SZAK-
 ÜZLET, BUDAPEST VII, DOB-UTCA 53**

Ne használjunk rongyot

gépmosásra illetőleg géptisztításra, mert abban gyakran fertőző betegségek csirái vannak, amellyel drágább mint a mosható géptörölkendő. A Budapestben létező nagyobb nyomdáknak kivétel nélkül csak gépkendőket használnak tisztító anyagul. Mindennemű felvilágosítással, mintakendővel és ajánlattal mindenkor szívesen szolgál Szabó Rezső "Mercur" gépkendő-gőzmosógyár Budapest, IX, Soroksári-út 138

**AUTOTIPIA
 FOTOTIPIA**

Készít horgany- és rézmaratású kliséket a legszebb kivitelben. Házonkívüli felvételeket, úgymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyokról a legjutányosabb árak mellett.

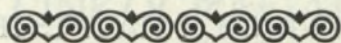
**FOTOLITO-
 GRAFIA**

TELEFON 679

TELEFON 679

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSÉNél

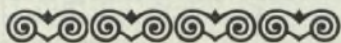

Első magyar könyv-
és nyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest IX, Márton-
utca 19. Telefon 56-64

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, VI,
NAGYMEZŐ-U. 43

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96-19

Állandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapír,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokból. Kivánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

Bauer-féle öntőde Frankfurtban

(M. m.) * Fiók-öntőde Barcelonában (Gracia)

*Kiváló újdonságok modern betűkből és keretfélékből, a gra-
fikus-művészek legjelesebbjeinek tervezete nyomán. Így: a
Trianon-betű és Trianon-disz, a Barlösius-féle betű és disz,
a Weiss-féle vignetták és diszitődarabok, a Belvedere, a
Venus-Grotesk, a Haiduk-antiqua, a Kleukens-antiqua (há-
rom sorozat, iniciálékkal és bőséges egyéb disszel).*

Vásárolni szándékozók számára készséggel küldünk mintafüzeteket.

Vezérképviselő Magyarországra részére:

Horvát Lajos grafikai szaküzlete * Budapest VI,

Dávid-utca 8. * Telefon 123-09. * Sürgönycím: Horvát Budapest Dávidutca 8.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETÜ-
ÖNTŐDE RÉSZVÉNYTÁRS.

H. BERTHOLD

BERLIN SW.

FIÓKOK WIEN, SZENT-
PÉTERVÁR, MOSZKVA

ÉS BAUER & CO.

STUTT GART

Nagy választék különféle körzet és betü-
ujdonságokból, rézléniákból és vignetták-
ból. Nagy választék orosz betükből. Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és segéd-
eszközökkel. Szolid kivitel. Árajánlással
és mindennemű felvilágosítással szolgál:

PUSZTAFI ZSIGMOND

BUDAPEST, V. AKADÉMIA-UTCA 8

BERLINI KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

**HANS
WUNDER**

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és
színes festékek. Legjobbminőségű
Germania-hengeranyag bármely
rendszerű gép számára (körforgó-
géphez is). Különlegesség: **Gloria**,
(festékpótanyag), a festék lehuzó-
dását meggátolja. Fénykék **Perga**,
nagyon elterjedt s szívesen veszik.
Wunder-fekete, fénylik és gyorsan
szárad, ezért igen ajánlatos ár-
jegyzékek nyomásához. Könyv-
kötőfestékek. Át nyomó-papírok:
Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

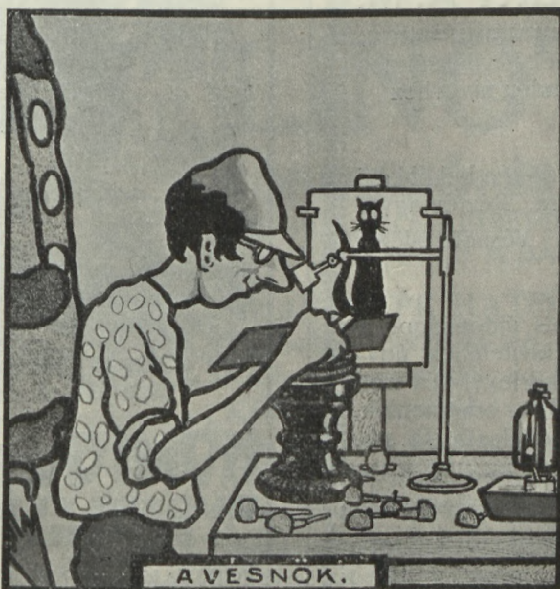
HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON-SZ.: 424

*A legtökéletesebb és
legjobb gépekkel fel-
szerelt műintézet el-
fogad minden a repro-
dukáló szakba vágó
munkák kifogástalan
kivitelét. Különösen
ajánlja rézbe mara-
tott címke-készítme-
nyeit mindennemű
ipari célokra.*

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

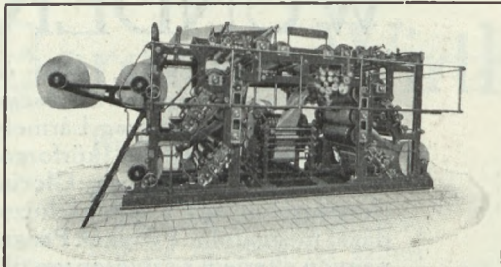
TELEFON-SZ.: 424

*A vésnök is komoly
legény,
Javitgat a kép tetején.
Valósággal nagy
szerencse:
Kéznel van a lupa-
lencse.
Igy igazgatnak a
képen,
Herbst S. klisé-
műhelyében.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

Maschinenfabrik Augsburg- Nürnberg A.-G.

Gyorsajtók és nyomdai
körforgógépek

Képviseelő Magyarország és Ausztria részére
POLACSEK JÓZSEF
WIEN, IV. BEZ., BELVEDEREGASSE 3.

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és cimbetükből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

OESTERREICHER ÉS MÁRKUS, GÉPGYÁR

Saját gyártmányú amerikai tégelynyomó-sajtók, papírvágó-, perforáló-, korrekturalehúzó- és lemezollógépek. Szédőhajók, sorzók, stégek, zárókarikák, vas-ürstégek és különféle használt és tökéletesen javított nyomdai és könyvkötőgépek raktára. Mindenféle gépek javítása, ugyyszintén teljes nyomdák áthelyezése elfogadtatik. Teljes nyomdaberendezések jutányos árak mellett szállíttatnak.

BUDAPEST, VII, MUNKÁS-UTCA
14. SZÁM. TELEFON-SZÁM 52-71

STEMPEL D. BETÜÖNTŐDE R.-T., FRANKFURT A. M.

Több háromszáz személynél. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez

Gyártja a Mergenthali szedőgép belüti kézi szedésre való használatra, Rézléniagyár Galvanoplasztika Vésnöki intézet

Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint: könyv-, akcidens-, körlevél- és írótt betükből, iniciálék, körzetek, ornamentek, díszítések, polytypok, vignetták slb. slb. slb.

Költségajánlással és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőt:

SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
VII., Dob-utca 53 BUDAPEST VII., Dob-utca 53

MŰVÉSZI KIVITELŰ
RAJZOK ÉS
KÉPEK

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83: TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
 BUDAPEST, V, SÓLYOM-UTCA 13. SZÁM

WOTTITZ MANFRÉD
 Budapest, VI, Eötvös-utca 48. Telefon 18-99.
 Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák,
 kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négy-
 színű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII,2, Lerchenfelderstr. 37

TÁVIRATI CIM: GEEL, WIEN. FIÓKTELEP:
 PRÁGÁBAN. ALAPITTATOTT 1884. ÉVBEN.

MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER
 LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

AZ EREDETI MERGENTHALER

Kő- és könyvnyomdai gyorsajtók a legujabb és legversenyképesebb kivitelben. Taposó-gyorsajtók: Eredeti „Viktoria” tégelynyomógépek a legfinomabb ábra- és dombornyomáshoz. Eredeti „Viktoria-Herkules” a legerősebb dombornyomáshoz. „Viktoria-Merkur” tégelynyomógép finomabb akcidens- és merkantil-munkákhoz. Eredeti „Liberty” tégelynyomógépek tányérfestékezéssel. Segédgépek, kellekek, anyagok nyomdák, könyvkötészetek és a rokonszakmák részére csak elsőrendű kivitelben. Nyomda-berendezések. Faber és Schleicher-gyártmányú litografiai gyorsajtók.

LINOTYPE

SORSZEDŐ- ÉS ÖNTŐGÉPEK
 KIZÁRÓLAGOS ÁRUSÍTÓI MAGYARORSZÁGON,
 AUSZTRIÁBAN ÉS A BALKÁN ÁLLAMOKBAN.

A **LINOTYPE HATFÉLE** kivitelben készül:
Egybetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Kétbetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Kétbetűs sorszedő- és öntőgép **IDEAL**. **Kétbetűs kettős táru** sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE** (négyféle betű szedéséhez). Legujabb!
Hárombetűs sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE**.
Hárombetűs kettős táru sorszedő- és öntőgép **LINOTYPE** (hatféle betűtípus szedéséhez).

HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.

Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berende-
zéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb
és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

MAGYARORSZÁG VEZÉRKÉPVISELŐJE:
VÁCZY ISTVÁN, BUDAPEST, VIII,
SZENTKIRÁLYI-UTCA 3, II. EM. 17.

Költségeloirányzatokat és mintalapokat kész-
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájtnak

J. G. SCHELTER & GIESECKE LEIPZIG

BETÜÖNTÖDE · · GÉPGYÁR

Phönix tégelynyomó-sajtó

egyszerű és legfinomabb kivitelű nyomtatványok, autoty-
piák, valamint három- és többszínnyomások, dombornyomá-
sok és stanolások részére. Önműködő kézzelvezető-készülék.

Windsbraut egy- és kétfordulatú gyorsajtó

ujság- és akcicens-nyomások részére. Önműködő ívberakó-
készülék. Kitűnő festékező- szerkezet. Önműködő ol-
dal- és mellső illesztékek és ennek következtében kitű-
nően pontos sorogyen (regiszter) és egyéb előnyök.
Kényelmesen kezelhető. Rendkívüli gyorsaság. Óránkint
3400 nyomás érhető el.

Önműködő számozó- és számláló-készülékek.

Betűk, mindenféle körzetek és díszítések, akcicens-mun-
kákhoz, ujságokhoz és könyvekhez. Hirdetési betűk. Rézvo-
nalak és rézdíszítések. Arany- és dombornyomású lemezek.
Rézbetűk és körzetek könyvkötők részére. — Galvano-
plasztika. Maratósi műterem. Autotypiák. Teljes tömöntö-
dei berendezések. — Nyomdai kellékek.

Bővebb felvilágosítással szolgál

POLLÁK MÓR

Magyar- és Gácsország vezérképviselője
BUDAPEST, Rózsa-utca 40a, II. em. 1. ajtó

KLISÉK: AUTOTIPIA,
KROMÓTIPIA, FOTO-
TIPIA ÉS FOTOLITO

KÖNIG és TÁRSAI

FOTOCINKOGRAFIAI
MŰINTÉZETE, BUDA-
PEST, VII. KERÜLET,
WESSELÉNYI-U. 54. SZ.
TELEFON-SZ.: 127-65

MINTÁK ÉS VÁZLATOK DIJTALANUL

STIBINGER HENRIK

szaktársunk tiszteletére a
nyomdászságának 50 éves
fordulója alkalmából f. év
július hó 1-én (szombaton)

a tulsó oldalon feltüntetett
helyen megtartandó

**JUBILEUMI
ÜNNEPÉLYÉRE**

t. Czímet Kedves családjá-
val tisztelettel meghívja és
szíves részvételét Kéri a

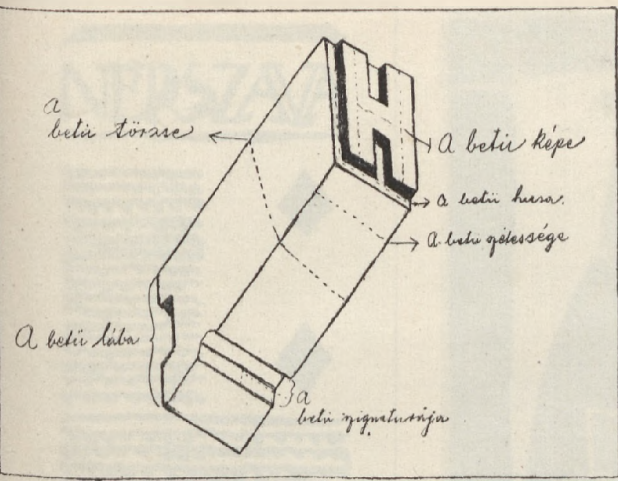
FRANKLIN-TÁRSULAT
nyomdai személyzete.

Ezen meghívó egyben belépőjegyül
szolgál és másra át nem ruházható.
Közelebbi tudnivalók a tuloldalón.

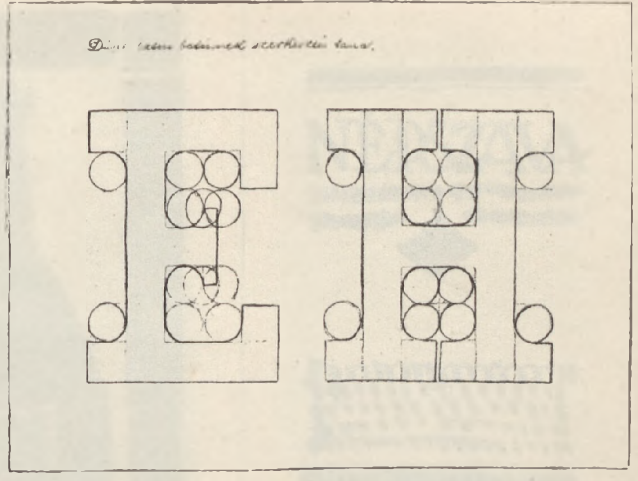

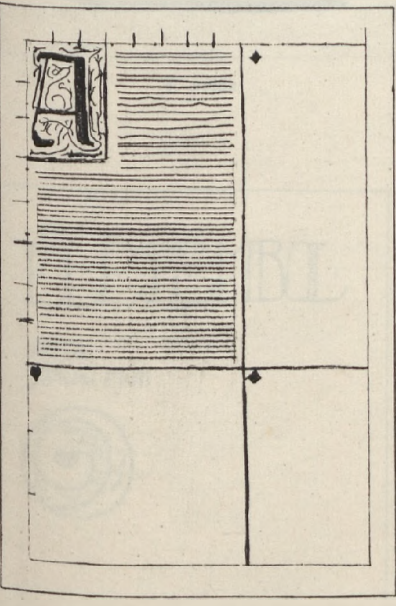

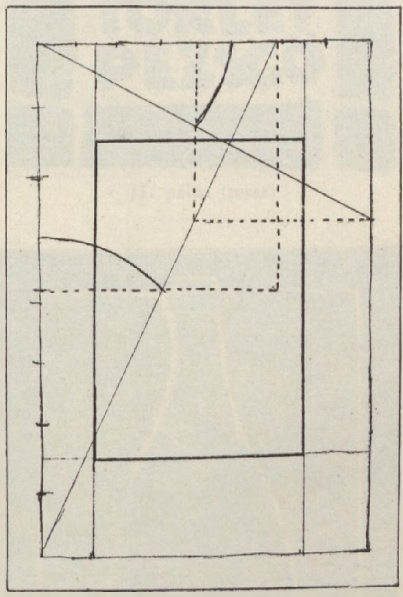
1. példa

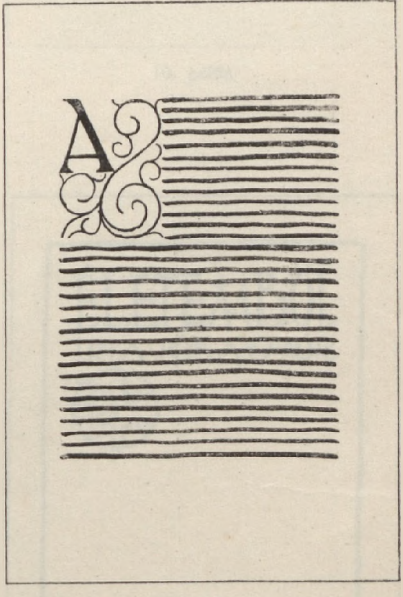
2. példa

4. példa

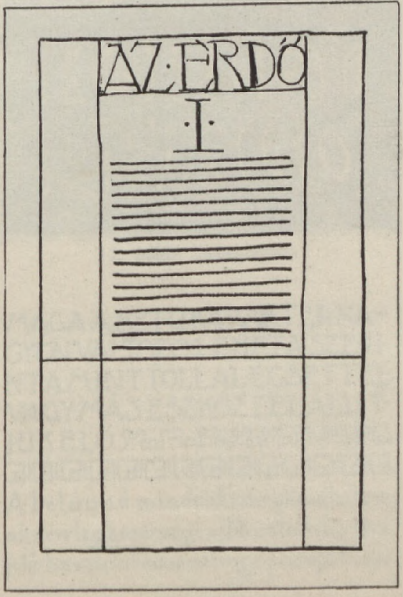
3. példa

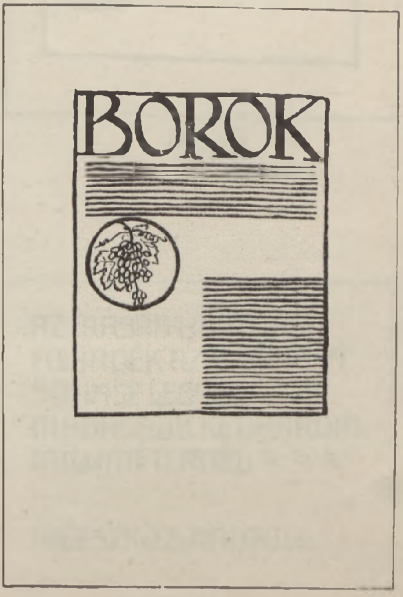
5. példa

6. példa

7. példa

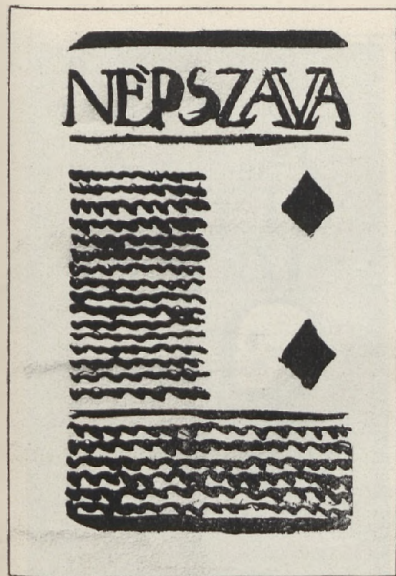

8. példa

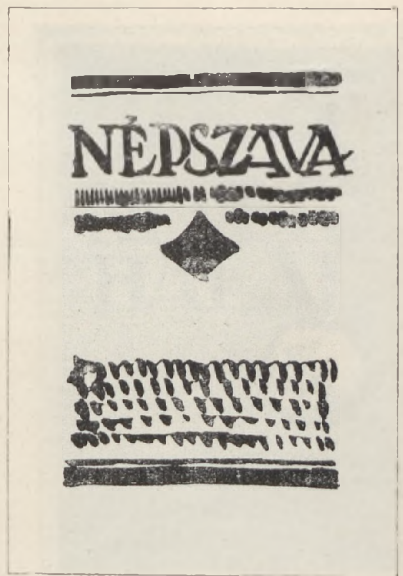

9. példa

11. példa (rossz)

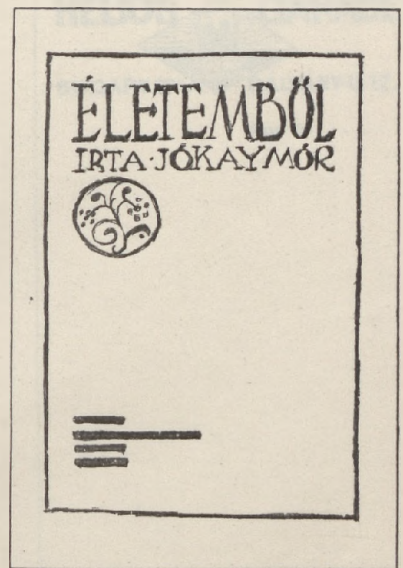
10. példa

13. példa

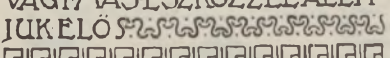

12. példa (helyesbítve)

14. példa

15. példa

MAGA A BETŰKARAKTERNA-
GYONVALTOZÓ LEHET A SZERI-
NTA MINT TOLLAL ÉCSETTEL
VAGY MÄSE SZKÖZZEL ÁLLIT-
JUK ELŐ
A betűírást mindenki megkezdheti: az akará a legközönségesebb író tollal is de ti jobb ha nádat használ vagy parafát

16. példa

AZ ÍRÁSRA HASZNÁLT
FOLYADÉK AZ EDÉNYBEN
SÖHASE LEGYEN
MAGASABB KÉT. HÁROM
MILIMÉTERNÉL
ÍRÓESZKÖZ: NÁDTOLL.

17. példa

VICZMÁNDI JENŐ
E FŐVÁROSI NYOMDÁSZTANONCISKOLA

A NEVETŐ HALÁL

MEGJELENT ÉS MINDEN KÖNYVKERESKEDESBEN KAPHATÓ ÁRA 5 K.

20. példa (rossz)

MINDEN BETŰT EGY:
FORMA LASSUSÁGGAL
IRJUNK, KÜLÖNBEN AZ
EGYES BETŰK VASTAG-
SÁGA EGYENLŐTLEN
LESZ

18 példa.

VICZMÁNDI JENŐ

A NEVETŐ HALÁL

ÉRDEKESZÍTŐ REGÉNY MEG-
JELENT ÉS BÁRMILYEN KÖNYV-
KERESKEDESBEN KAPHATÓ
BOLTÍÁR: FÜZVE 2 K. KÖTVE 3 K.

21. példa (helyesbítve)

A MAGYARSÁG FEJLESZTÉSE

IRTA
KOMLOS SI PÁL

BUDAPEST
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA
1911

22. példa

PLAKATOK ŐSEI,
NEK AZOKAT AZ
ÉRC- ÉS MÁRVANY-
TAPLAKAT VEHET-
JÜK MELEKBE AT-
HÉNBEN SOLON-
TÖRVÉNYEIT RÓ-
MABAN A NÉPGYŰ-
LÉSEK PROGRAMM-
JÁT A PRETOROK
EDIKTUMAIT MET-
SZE TÉK. SÁME-
LYEKET AZ VTAN-
NYILVANOS HELYE-
KEN FÖLALLITOTAK

19. példa

HELIOS GARAGE

BUDAPEST V. BALVANY-U. 12.

Bpest 19.

23. példa

25. példa

24. példa

KLEIN-REZSŐ

MAGYAR-KORONA
GYÓGYSZERTÁRA:
BUDAPEST MUNKÁCS

FORAKTÁR-BUDA-
PEST-Ó-ÚTCA: 43.

27. példa

26. példa

BERGER KÁROLY BUDAPEST

MODERN LAKBERENDEZŐ, KÁRPITOS ÉS DISZITŐ U, ERZSÉBET-TÉR

13. SZÁM, I. EMELET (NAGYKORONA-UTCAI OLDAL). TELEFON 173-45

Budapest, 191

PÁPAI ERNŐ MŰINTÉZETE

KÖNYVNYOMDA
LITOGRAFIA
KÖNYVKÖTÉSZEZET
TÖMÖNTÖDE

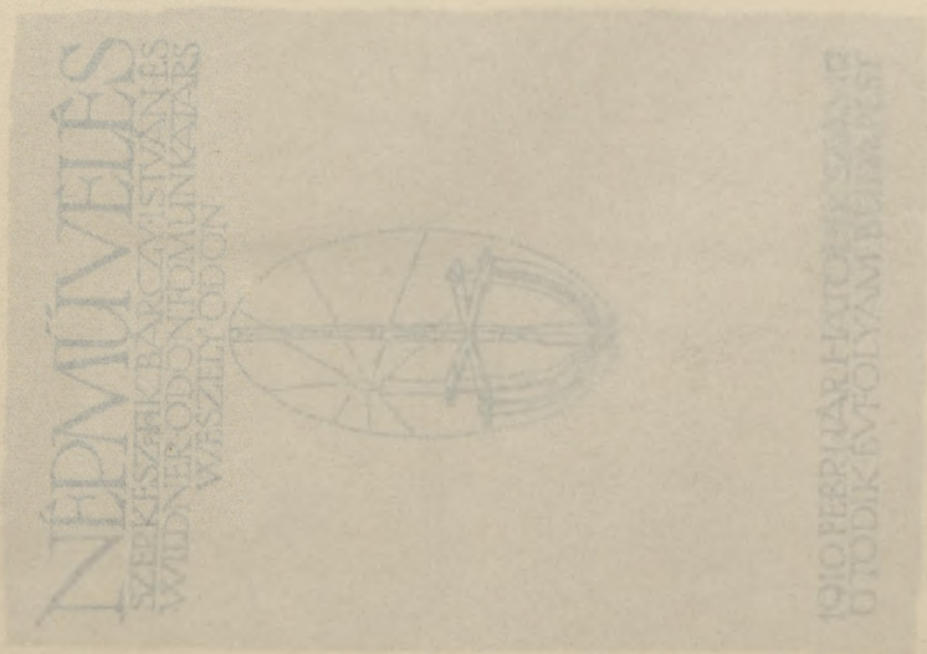

BUDAPEST
VII-KERTÉSZ u.16

TELEFON 127-05

MAGY. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁMLA 26210 sz
FOLYÓSZÁMLÁK BUDAPESTEN
ORSZÁGOS IPARBANK R.T. MAGYAR BANK és KERESK-R-T

BUDAPEST 19
VII-KERTÉSZ u.16

ORSIÁGOS TYPENIK R.T. MAGYAR BANK PÉNZRÉSZR.T.
FOTÓSZÁMLÁK BUDAPESTEN
MAGY KÖR POSTABÍRÁRI ÉRTÉKTÁRSÁMI SZÁMLA SZÁM: 11

BUDAPEST 19
VII. KERÜLET 11. 10

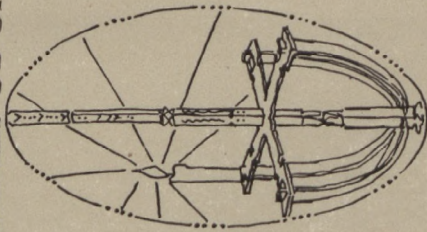
APAI ERNO
MUNITEZTE
ÖNVIYOMDA
LITOGRAFIA
ÖNYKÖTSEET
TÖMÖNTÖDE

BUDAPEST
VII. KERÜLET 11. 10
TELEFON 127-02

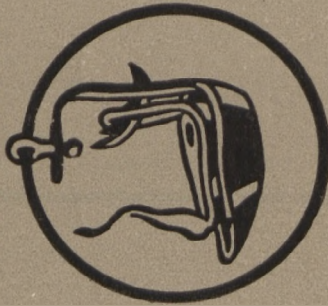

NÉPMŰVELÉS
SZERKESZTIK BÁRCZY ISTVÁN ÉS
WILDNER ODON FŐMUNKATÁRS
WESZELY ODON

1910 FEBRUÁR - HATODIK SZÁM
ÖTODIK ÉVFOLYAM: BUDAPEST

NÉPMŰVELÉS
SZERKESZTIK BÁRCZY ISTVÁN ÉS
WILDNER ODON
FŐMUNKATÁRS
WESZELY ODON

1910 FEBRUÁR - HATODIK SZÁM
ÖTODIK ÉVFOLYAM BUDAPEST

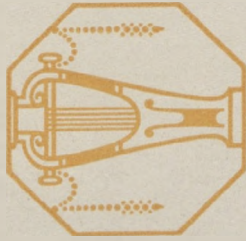

AZ EMKE-DALKÖR
TISZTELETTEL MEGHIVJA AZ ÁLTALA
1910. ÉVI FEBRUÁR HÓ 23-ÁN A VIGADÓ
KÖZÉPSŐ II. TERMEBEN RENDEZENDŐ
HANGVERSENYRE

KEZDETE ESTE PONTBAN 9 ÓRAKOR.
A HANGVERSENY TISZTA JÖVEDELME
AZ EMKE NÉPKÖNYVTÁR-ALAPJÁNAK
GYARAPÍTÁSÁRA LESZ FORDÍTVA. □ □
BELEPŐ-DÍJ URAKNAK 2-50 KORONA,
HŐLGYEKNEK 2 KORONA. □ JEGYEK
A DOHÁNYTÖZSDEKBEN KAPHATÓK

AZ
ÖTVÖSIPAR
NÉMÉTORSZÁGBAN
A XV. SZÁZAD
ELEJÉN

MAGYAR IPAROSOK
LAPJÁNAK KIADÁSA
KAPHATÓ: MINDEN
KÖNYVKERESKEDŐ-
NÉL A FŐVÁROSBAN
ÉS A NAGYOBB VI-
DÉKI VÁROSKBAN

TELEFON-SZÁM 91-49

**PAPÍR-, IRÓ- ÉS RAJZSZER-
:: :: KERESKEDÉSE :: ::
MINDENMŰ NYOMDAI
MUNKÁK FELVÉTELE, ÜZ-
LETI KÖNYVEK RAKTÁRA**

KLEIN A.

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 50

Steiner nyomda

Telefon 133-98

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

Admiral! Utolsó ujdonság!

*A legsikerültebb betüöntödei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!*

Wilhelm Woellmer's betüöntödéje

és rézlénia gyára : Berlin SW 48

A TYPOGRAPH-SZEDŐGÉP

birtokosainak, mint valamennyi körültekintő nyomdatulajdonosnak az az óhajtása, hogy nyomdájuk betüválasztéka a legtokéletesebb legyen. Eme kívánság kielégítésére szolgál a Typograph-szedőgép

518-FÉLE BETÜKÉSZLETE

mely ezen régen kipróbált szedőgép birtokosainak rendelkezésére készen áll. Ezen betükészlet 133-féle fraktur és 385-féle antiqua (beleértve 59-féle orosz, görög és arab betüt) betüből áll. Ezen választék folytonosan újabb vágásuakkal lesz kiegészítve és ez a magyarázata annak, hogy a Typograph-szedőgép minden világrészben fokozatosan terjed, mert a lehetőségig gazdag betüválaszték

A NYOMDÁSZ BÜSZKESÉGE

Magyarországi képviselő: ADLER J., Budapest, VI, Podmaniczky-utca 18. sz.

Budapesti képviselő: TANZER MIKSA, Budapest, VII, Akácfa-utca 50. szám

A világ legrégebb, leghíresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest, IV. ker., Ferenc József-rakpart 27. szám. Telefon 37-58.

Alapítva 1818. évben. 11 gyár és 50 lera-
kat az egész világon.
Az 1899. és 1900. évi
párisi világkiállításon
versenyen kívüli jury-
tag. Grand Prix: St.
Louis 1904, Lüttich
1905, Milano 1906 és
Brüsszel 1910. évben

Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kö- és könyvnyomdai, könyv-
kötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany-
és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok
öntése. Kencék. Preparált papirok könyvnyomdák részére.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS
GALVANOPLASZTIKA

ELSŐ

RÉZLÉNYA-GYÁRTÁS
MECH. GÉPMŰHELY

MAGYAR BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 32. TELEFON 23-70

Folyton dus raktárt tart magyar és minden idegen ékezetű
könyv- és címbetűkből, valamint körzetek, rézlényiák és külön-
féle anyagokból. Egész nyomdai berendezések gyorsajtókkal
együtt, jutányos feltételek mellett, gyorsan foganatosítatnak.